Масcе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРЛАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 13 март, 1976 шу. • № 32 (5259). • Мах 2 кеп.

Вайна карагIа мел дийнна хIамаш — болхлой классо, колхозни ахархоша, интеллигенце, ерригача союзни республикаш къахьегамхоша шоай са ца кходеш къахьегарах, дерригача халкъо шерра йоаржаьча социалистически яхьах хьахиннар.

«1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттерча лостамаш» тIара.

ЛЕНИНА БАЙРАКХАЦА—КОММУНИЗМАГА

1976 шера 24 феврале — 5 марта Советски Союза Коммунистически парте XXV съезд хилар.

Съездо бокъонца дог теша а деш хьахьекхар Октябра гIулакх дIахо хьолга, сийлахь-воккхача Ленина идеяш чакхйоахилга дола советски халкъа карагIдувлача революционно-кхолламеча гIулакхий Iалаьмате чIоагIа даржари кIоаргали.

Съездо бакъдир, вай партн лоарзагIа ца йоалаш ленински наькъагIа йодаш хилар. Де ма-доагтIара кхоачашду цо болхлой класса, берригача къахьегамхой, дерригача халкъа политически баьчча дакъа. Халкъо кIоаргга кхетаю парте политика, дег тIара хьаллоац из. БоккхагIа хиннаб вай социалистически Даьхен низ. Кхы а дукхагIа чIоагIъеннай советски общества идейно - политически цхьоагIо, вай мехка дерригача халкъий вежарашха дола доттагIал, Коммунистически партена гонахьа цар кхотадалар.

Съезде бар бIаь совгIча коммунистически болхлойн партей, къамий - демократически партейн боламийн викалаш. Советски коммунистий лакхерча форума балха юкъе цар дакъа лацаро хьахьекхар халкъий машари паргIатон бахьан долаш, социальни прогресс бахьан долаш лоаттабеча къовсама дерригдунен фронта доакъашхой ерригача отрядашца вай парти ювзайолийташ дола интернационализма дийна бувзамаш дIахо шерлуши чIоагIлуши хилар.

XXV съездо ла а дийгIа йийцар «КПСС Центральни Комитета Отчет а чурчеи арахьарчеи политика даькъера парте аргIанара декхараш а» яха КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева яь доклад.

Новкъоста Л. И. Брежнева доклада тIа анализ ю вай Даьхе экономически социально - политически дегIаахара итогий, дунен тIа хIанз латтача хьала, парте баьчча политически, организаторски, идейно-политически балха. Цу тIа хьаоттаяй СССР-е дIахо коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха программа, белгалдаьд КПСС чурчеи арахьарчеи политика керттера лостамаш. Из да марксизма-ленинизма теори творчески дегIакхувлаш, общество дегIаахара перспективаш коммунисташка, берригача къахьегамхошка кIоаргга кхетаяйташ дола Iалаьмате боккхача лоархIаме документ.

ЧIоагтIа дегаш гIоздаларца тIаийцар съезда делегаташа, ерригача парте а халкъо а КПСС ЦК Отчетни доклад. Цар массанена а ловр хьахьокхаш хилар съезда Резолюци:

«1. Парте Центральни Комитета политически никъи практически гIулакхаши бIарчча а дизза а къоабалдоалда.

2. КПСС Центральни Комитета Отчетни доклад къоабал а йойла, новкъоста Л. И. Брежнева КПСС Центральни Комитета Отчетни доклада тIа хьаоттаяьча положенешцей декхарашцеи шоай балха тIа хьалхле лелаелга ерригача партийни организацешта тIа а дуллалда».

Съездо массава раьза а волаш чIоагIдир «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш». Цу дешах лаьца доклад йир СССР Министрий Совета Председатела новкъоста А. Н. Косыгина.

«Мукъабовлийта империализмаи реакцеи тутмакхаш!» яха Заявлени йир съездо.

Массава раьза а волаш парте кулгалду органаш хержар съездо.

Сийлахь - доккхача советски халкъо чIоагтIа политически къахьегамеи хьинар айдарца тIаийцар ший хьамсарча парте съезд. Вай шеррача Даьхен массе мIинге хиннача митингашкеи собранешкеи, моаршал телаш хадданза ихача письмош тIа, съезда сийна лелаяьча къахьегама вахте карагIдувларашца советски наха кердача низаца хьахьувкх шоай патриотически дог-уйла, парти дукха езаши шеко йоацаш цунах тешам беннеи шоаш хилар, цун Центральни Комитето, тешаме ленинец, вай замалахьара гIорваьнна политически деятель, кIаьдлуш воаца машара тIехьара къовсамхо новкъост Л. И. Брежнев керте латтача ЦК Политбюрос чакхдоаха беркате гIулакхаш шоаш дизза къоабалдеш хилар.

КПСС XXIV съезд хинначул тIехьагIа дIадахача пхе шера Советски Союзо керда мулаш даьхад коммунизма материально-технически база хьаяра даькъе. ИйслагIча пятилетка бIарччача итогий мах беча хана керттердар сенах латт аьлча, из латт, советски халкъо хьинар ца кходеш къахьегаро, лостам телаш парте кхоачашдеча даькъо халкъа боахам тешшаме дегIаухилга, белгалдаь социально - экономически декхараш толаме кхоачашделга Iалашдаь хиларах.

Промышленни продукци бокъонца дукхагIа хьаярга, капитальни вложенешка, халкъа хьал-торо лакхъяра тIаерзаяь мероприятеш чакхъяхара паччахьалкхено хьахецача ахчашка диллача ийслагIа пятилетка мехка исторе чухь дикагIчарех яр.

«...Вай экономически дегIаахара лостами хьисапи бокъонца КПСС XXIV съезда принципиальни установкашкеи Директивашкеи хьежжа хиннад, — хьакхайкадир новкъоста Л. И. Брежнева. — Коммунистически парте кулгалца ийслагIча пятилетке керда боккха гIа баьккхаб коммунизма материально-технически база хьаяра, халкъа вахара боарам лакхбара, мехка кхерамзле Iалашъяра даькъе. Иштта я XXIV-чеи XXV-чеи съездашта юкъерча юкъагIа парте чакхдаьхача экономически гIулакхий политически итог. Ишта да советски наьха турпалча къахьегамах хьахинна керттердар».

КПСС XXV съездо хьаддагIа оттаяй, дIахо дегIа а йоалаяй дегIаенача социалистически общества хьалашка дIахорча пхе шереи кхы а гаьнагIча ханареи парте экономически политика принципиальни установкаш. Шоай керттерча декхарашка, боахама гIулакхий керттерча лостамашка диллача бIарчча цаI йолаш санна я ийслагIеи иттлагIеи пхе шера планаш. Деш дола къамаьл, нагахьа санна В. И. Ленина дешах пайда ийцача, вай «воай балха, воай политика, воай стратеге юкъара план...» лоархIаш болча парте экономически политика йIаьххача ханарча лостама хьакъехьа да.

Парте керттера лерхIар — халкъа хьал-торо тIа-тIа дукхагIа лакхъелга. Цу лерхIачунга вугаш йола цун экономически стратеги сенах латт аьлча, из латт, общественни производство чIоагтIеи массе оагIорахьареи дегIакхувларах, цун эффективность лакхъярах, Iилма-технически прогресс сихъярах, къахьегама овсарле лакхъярах, халкъа боахама ерригача звеньяшка балха дикал ма-могга тоаярах. Из долла хIама хьахьекхад иттлагIча пятилетка керттерча декхарца. Цу цхьан ханна кийчъеш латт мехка экономика 1990 шерага кхаччалца дегIайоалаяра юххьанцара установкаш. Ховш да, 1976—1990 шерашка мехка доалахьа дIадахача пхийтта шерарчул дукха совгIа-эшашагIа йоацаш шозза дукхагIа материальни финансовии ресурсаш хургйолга. Цу тайппара вIаштIехьйоах парте Программо, тIеххьарча съездаша оттадаь керттера социально-экономически декхараш кхоачашдара эша керда торонаш. Эггара хьалха уж эш советски наьха къахьегамеи бытеи хьалаш дIахо товдара, цар культура боарам лакхбара, керда тайпа саг хьалхкевеча, саг массе оагIорахьара дегIавоалавеча, вахара социалистически образ эргаьккха тоаеча гIо деш мел долча хIаманна.

Болхлойн гIулакхерча наьхеи алапи 16—18 процент, общественни боахамгара колхозхошта хьатIадоагIар 24—27 процент лакхделга, общественни потребление фондий чотах тела ахчаши льготаши 28—30 процент дукхагIа хулийтилга лерхIаш йола шерра социальни программа я иттлагIча пятилетке хьаоттаер. Керда хьалъергъя 545—550 миллион квадратни метр чуIе моттигаш. Унахцlено лораяра гIулакх, халкъа образовани, культура дIахо дегIайоалаяра чакхдоахаш дукха гIулакхаш да.

ИттлагIа пятилетка а цул дуккха йIаьхагIа ха а чулоацаш йола парте экономически стратеге юкъмоттиг — мехка экономически низ тIа-тIа дукхагIа алсамбахар, производственни фондаш шеръяра овлангара денз керда яхар, еза-йоккха промышленность — вай экономика лард тешшаме, боарамагIа дегIаухилга Iалашдар. ХIамаш кхоллаш дола низаш доагI-доагIача дIаннйсделга тоалуш латт, СибарегIеи, Къилбаседеи, Средни Азе, Дальни Востока районаш дIахо караерзаелга оттаду.

Мехка хьалхашка латта дуккхача тайпара экономически социальни декхараш кхоачашдеча толам балга къахьегама овсарле сихха лакхъярах, ерригача общественни производства эффективность наьха санна йоккхагIа хилийтарах тийша хургда. Эффективноста теркам дукхагIа тIабахийтар—ерригача вай экономически стратеге лоархIамегIара цхьа дакъа. Керда пятилетка — эффективностеи дикалеи пятилетка. Цу цхьан ханна парте дицдалийтац дукхал а алсамъюала езаш хилар. Къаман доход 1980 шера 457,5 миллиард сомага дIакхоачае, вешта аьлча 96 миллиард сом дукхагIа хилийта лерхI. Промышленноста продукци 197 миллиард сома хIана хилац аьнна дукхагIа а хиина, 720 миллиард сомага дIакхоачаргья.

Къахьегама овсарле лакхъяра чотах Iалашде деза тIакхетача промышленни продукцех дукха - совгIа эшашагIа йоацаш 90 процент хьаелга, юрта боахамеи гIишлош ечеи ерригга а дукхагIа хьаелга.

Цунца дувзаденна съезде белгалдаьхар планирование, боахама гIулакхий даькъера кхоачамбоацараш, къоастаянза йиса проблемаш. Производственни мощностий цхьа дакъа ший ханнахьа болх бе доладалийтадац е карадерзадаьдац. Цхьадолча доакъошка мела моттиг йолаш юс Iилманеи техникаиеи карагIдаьннараш производствана юкъеккхуьилга. Къаьстта ла йиш йоацаш да цхьайолча предприятешка балха ха зехьа йовр, сайца латтар, болх хадданза дIа ца бахар, къахьегамеи технологически дисциплина мела хилар, кадраш сов дукха хувцаялар. ДукхагIа хьурмат деш пайда эцанза баргбац материальнии финансовии ресурсех. Вай кхом бе беза воашта эггара дезагIа долча хIаман духьа — Даьхе йIаьхегIеи низ болашагIеи хилийтар, халкъа хьал-торо лакхъяри хIама тоадалийтари духьа.

Кердача пятилетке халкъа боахамга дIайохийтача капитальни вложеней объем 630 миллиард сом гаргга хургья, вешта аьлча 24—26 процент лакхлургья. Цу цхьан ханна материальни финансовии ресурсаш эггара хьалхарча аргIанна болх беш йола предприятеш технически кхы тIа а кийчъяргеи царна реконструкци яргеи дIаухийтаргья.

ИттлагIа пхе шера план, еррига пхе шера планаш а санна, вай сийлахь-йоккха социалистически Даьхе хьахулийташ йола еррига союзни республикаш, къамаши народносташи дегIадоагIа программа хургья. Берригга мохк а чулоацаш хьахинна боахама бIарчча цхьа организм — СССР халкъий доттагIалеи цхьана гIулакхаш леладареи чIоагIа материальни лард.

Съездо белгалйир хIанзарча хан-юкъагIа экономика дегIайоалаяра юкъмоттигера проблемаш. Царех эггара хьалхарча аргIанара да Iилма-технически прогресс сихъяр. Парте теркалду, социализма хьалашка мара Iилма-технически революце нийса, саген обществаи хьашташта ма-хеттара бола лостам лоацаш ца хилар. Шоай аргIанна Iилмеи техникеи сихха дегIакхувлара ларда тIа мара къоастадулаpгдац социальни революце бухсоццачара декхараш — коммунистически общество хьалъелга.

Вай Даьхен Iилма-технически потенциал тIа-тIа айлу, цхьабакъда хIанзчул тIехьагIа де дезаш дукха хIамаш да фундаментальни Iилма дегIадоаладара санна, иштта Iилман идеяш практически юкъейоалаяра а, исторически лоархIамеча цу процессана общественни производствера берригга доакъашхой. боахама механизма еррига звеньяш юкъе а озаш.

Пхе шера кхы тIа а дикалгахьа хувцам бе лаьрхIад юртбоахама производствана. Цу даькъага йохийта капиталовложенеш 172 миллиард сомага дIакхоачаргья, е дIаяхача пятилеткечул 41 миллиард сом дукхагIа хургья, хIаьта керттерча лостамашта — юрта боахама механизаци, мелиораци, химизаци яра тIа а ерзаергья.

Юрта боахама материально - технически база чIоагI мелу ше ма-дарра хьаотт материальни ресурсаша юха хьалур ма-могга дукхагIа хилийтар духьа, колхозийн совхозийн чухьарча кхоачамех пайда дикагIа эцийтар духьа цун эффективность лакхъяра, дикала хьокхамаш тоадара декхар. Боахамий юкъарча кооперированеи агропромышленни интеграцеи ларда тIа дIахо а специализации концентрации ергья производствана. Ерригача паччахьалкхен, дерригача халкъа лоархIамегIара декхар санна лоархI парте юрта боахам дIахоайбелга.

Съездо белгалдаьккхар, халкъа эша товараш ма-могга дукхагIа а дикагIа а хьаданза, торговлии къахьегамхошта ду бытовой гIулакхаши тоаданза дарг ца хилар.

Боахама юкъмоттигерча проблемашта юкъе тIа-тIа боккхагIча лоархIаме хул арахьара экономически бувзамаш дегIадоаладар. Вай мехка хьинаре дакъа лоац вежарашха долча мехкий содружества низи кхотаялари чIоагIдеш йолча социалистически экономически интеграцена юкъе, хIаьта цу гIулакхаша аттача доажкх цар экономикеи общественни вахари прогрессивни хьисапе хувцилга. Капиталистически паччахьалкхенашцарча экономически Iилма-технически бувзамаша чIоагI а ю, шер а ю машаре дахара политика материальни база.

Бакъ политика, нийса никъ кийчбаь баьиначул тIехьагIа, гIулакха толам балга эггара хьалха из вIаштIехьдаккхарах тийша да яха ленински указани кхоачаш а еш, съездо чIоаггIа уйла тIаяхийтар экономикана доал дара дешашта. Эггара хьалхарча аргIанна планировани цIенхаштта эргаьккха тоаелга Iалашданза даргдац, хIаьта цу гIулакха низаши ресурсаши ерригача паччахьалкхен юкъара лоархIамегIара программаш кхоачашъяра тIаерзае, отраслевии территориальнии дегIаухилга, дIахо йодача ханареи карареи проблемаш дикагIа цхьана таръе, экономика массе оагIув цхьатаррарча болраме хулга Iалашде лерхI. Доал дара гIулакхаш тIадерзаде деза бухсоццаш хила дезача эггара доккхагIдарашка кхачара. Цхьаьккха лостам — экономически стимулехи рычагехи дикагIа кхеташ пайда эцар, министерствай, объединеней, предприятей балха беча маьха, эггара хьалха цун эффективностан дикалаи ларде дадача хьоккамий система эргаьккха тоаяр. ЛоархIаме да демократически централизма принципа ларда тIа организационни структурей доал дара методаши тоаяр.

Социалистически общества вахара еррига сфераш дегIакхувлара марксистско-ленински политически кулгал а деш, КПСС-о денна йоакхо ю ший мугIараштa идейни кийчо яра, цар организационни цхьоагIо чIоагIъяра, партийни балха формаши методаши эргайоахаш тоаяра. XXV съездо белгалдаьккхар укх тIеххьарча шерашка парти дикка йоккха хинна хилар, дикалга диллача цун состав тоенна хилар. Цо белгалдаьккхар, дегIаенача социализма хьалашка а, дерригача халкъа парти а хинна КПСС дIаэттача хана, из ший классови хьисапах йоалаш ца хилар, из ший маIанагIа болхлой класса парти хиннеи йолаши хилар.

Социализме общество дегIаахара берригача леламгара хьайоагIа объективни тенденци сенах латт аьлча, из латт, парте чудоагIа керда низаш дукхагIа хулаш хиларах. Цхьабакъда цо, дукхалца йоккхагIа хила ца а гIерташ, ший мугIарашка хьачуийбац парте шоашта цхьа гIойле ялар доглоахаш а ца боагIаш, коммунизмана болча пайданна шоаш кхо ца беш болх бар духьа боагIилга бокъонца хьахьекхараш мара. Ленина васкеташ кхоачаш а деш, парте члена цIи айяра гIулакха боккхача лоархIаме хилар XXIV съездо яьча решенегIа партийни документаш хувцилга чакхдаккхар.

Парте ерригача звеньяша лерттIа, хьинаре, хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIаберзабаь болх белга вIаштIехьдоаккхалургдац партийни вахара ленински нормаши партийни кулгалдара принципаши, демократически централизма принцип юха ца доалаш юкъе а кхухьаш мара. Цу даькъе парте хьинаре чакхдаьха гIулакхаш вIашкатехар XXV съездо. Парте чухьара демократи лерраrIа дегIакхувлар, парте хIара членагара доагIар дукхагIа хьадехар, белгалдаьккхар съездо, — уж ленински принципаш чакхъяьнна хан-юкъ яц. Из — вай деноашка а парте гIулакхий лард. Партийни кулгалдара толам балара лоархIаме хьал сенах латт аьлча, из латт, балха ленински стилах — субъективизмана хийра йолча, ерригача общественни процессашца Iилман никъ лелабелга лерхIача, творчески стилах. ДоагIар дукхагIа дIадех цо шийгара а кхычаргара а, цо мегийтац ше шийх доккхал делга, бюрократизмаи формализмаи цхьаккха тайпа гIулакхаш. Цунца дувзаденна съездо белгалдаьккхар критикаи самокритикаи, тIайица решенеш кхоачашъяра лоаттабеча тIахьожама а уж миштa кхоачашъю хьажара а парте беш бола лоархIам.

Общество дегIаахара лелама парте воздействи еш йола низ бола рычаг я яхаш йийцар съезде цун кадрови политика. Партийность гIулакхах дика кхетарца, дисциплина инициативацеи гIулакхаца лелабеча творчески наькъацеи шийна чухь органически ювза ховш хила веза хIанзара кулгалхо. Цунца цхьана моллагIча участке кулгалхо декхарийла ва социально-политически, кхетам балара аспекташ а теркалъе, наха эшачох сакхувш хила, балха тIа а быте а шийгара хьокхам гойташ хила. Парти дIахо йодача хана а хургья доагIар дизза хьадехарцеи принципиальностацеи цхьана кадраш лораеш, цар йоакхо еш.

Вай строя низ нах сакхетам болаш хиларах латт. Цудухьа коммунистически сакхетам болаш, коммунизм хьалъе кийча болаш, денал долаш, коммунизм хьалъе ховргдолаш бола нах хьалхкебар ший массазара йоакхо лоархI парте. Марксизм - ленинизм — из нийса стратегии тактикеи кийчъяра алхха тешаме лард хилар теркал а деш, парте керттера уйла тIайохийт революционни теори дегIайоалаяра. XXIV съезд хинначул тIехьагIа парте леладаьча теоретически гIулакхий итогаш яьй, общественни Iилмай даькъе тохкамаш даьд, цар эггара перспективнегIа дола лостамаши проблемаши белгальяьй КПСС XXV съездо.

БIарчча хьаийцача идейно-кхетама балха даькъе дIахьалхашкахьа даьннад вай. Цхьабакъда халкъа сакхетам лакхбеннеи из дуккхача хIамашта духтIадаьннеи хиларо цунгара хьадехараш дуккха а доккхагIа хул. Дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбалар бахьан долаш социализма идеяш шерра дIайоаржаяра аьттув бола торонаш хьахилийтара нийсса хIанз шин системо вIашдухьал лоаттабу идейни къовсам чIоагIагIа отташ хиларца а дувзаденна да уж. Шин мировоззренена юкъе латтача къовсаме, белгалдаьккхар КПСС XXV съездо, моттиг хила йиш яц нейтрализманеи компромиссаштеи. Укхаза чIоагIа политически фел, хьинар, оперативнии дог тешадеши беш бола пропагандистски болх, идеологически диверсеш шоай ханнахьа юхатохилга эш.

Идеологически гIулакхий эффективность лакхъяра вай чакхбоахаргбола никъ — из да кхетам балара дерригга гIулакх вIаштIехьдоаккхача комплексность лелаяр, вешта аьлча идейно - политически, къахьегама, нравственни кхетам балара бахача наьха бе-беча группай башхалонаш теркалъярца айхха цхьоагIо хулга Iалашдар. Съездо къаьстта уйла тIаяхийтар хьалкхуш долча коммунизм хьалъерий ноахала морально - политически кхетам балара.

Политически дешара даькъе — марксизм-ленинизм массане а цхьатарра Iомаеча — миллионаш болча къахьегамхоша КПСС XXV съезда материалаши решенеши кIоаргга Iомаярах латт хIанз керттера декхар.

Наха политически кхетам балара даькъе баьккхача толама бустам — хьадда гIулакхаш. Коммунистически идейность — из я знанеи, дог тешара, практически гIулакхий цхьоагIо. Политически къахьегамеи кхетам балар айхха вIашагIтеха леладарах гуччахьа хьахиннар, белгалдаьккхал съездо — хIанз айенна социалистически яхь. ДIахо а ма-могга дегIакхувланза яргьяц яхь, къахьегамца коммунистически гIулакх хилийтара тIехьара болам. Из декхар кхоачашдеча лоархIаме дакъа кхоач массанега а экономически дешар дешийтара системага.

Хьинаре вахара позици кийчъяр, дош аьннача хилар хIара деннарча оамалий боарам а хинна дIа а отташ, общественни декхар сакхетаме кхоачашдар — ишта а XXV съездо хьаоттадаь нравственни кхетам балара декхар.

Съезде белгалдаьхар коммунизм хьалъеш боахкарий турпал гIулакхаш, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа советски халкъо гайта денале гIулакхаш, морала темаш, нравственни кердадараш лахар художественни суртаца хьахьокхара литературанеи искусстванеи карагIдийнна тIехдаьнна доккхий хIамаш. Литератураи искусстваи дешашца партийни никъ лелабара художественни интеллигенцена фу эш ховш хилар, творчески кердадараш лохача хана цунна деш дола новкъостал принципиальностаца цхьана тардеш хила деза. Цу гIулакхаца тIагIоллара никъ лелабара духьал я парти, бокъонца йола талант наггахьа мара ца нийслуш хилар, из йоакхонца хьалкхенизеи цунна лостам теланзеи барг ца хилар теркал а деш.

КПСС XXV съезд хьежай советски общества политически система, къаьстта а Советий гIулакхаш дегIакхувлара, халкъа юкъара социалистически паччахьалкхели демократии дIахо эргайоахаш тоаяра, СССР кердача Конституце проекта тIа беш бола болх а тIехьа вай паччахьалкхени общественнии вахара правови лардаш чIоагIъяра лоархIамегIарча дешашка. Съездо къоабалбир мехка оборонни низи Герзашцара Низаши — советски халкъа маьрша къахьегам лорабеш латта ха, массане а юкъарча машара чIоагIале чIоагIъяра тIаберзабаь парте никъ. Советски политически системах дIахада йиш йоаца дакъа санна лоархI парте профсоюзаш, комсомол, кхыйола общественни организацеш, общества дерригача гIулакхашта доал деча тIа-тIа дукхагIча къахьегамхоша дакъа лацара, вай паччахьалкхела демократически лардаш дIахо дегIакхувлара, саг массе оагIорахьара тоавалара эша хьалаш вIаштIехьдахара йоакхо а еш.

Съездо чIоаггIа уйла тIаяхийтар дунен тIарча хьала а дунен халкъашта юкъе вай парте чакхдоахача гIулакхашта а. Цу даькъе КПСС Центральни Комитето, ЦК Политбюрос, новкъоста Л. И. Брежнева баь беркате болх массане а цхьатарра къоабал а баь, съездо белгалдаьккхар, дунен халкъашта юкъера Советски Союза хьал цIаккха а ца хиннача тайпара тахан чIоагIа хилар. Ткъаь итт шерал тIех ха я вай халкъ машара хьалашка даха. Дикка чIоагIъеннай наха хьабе болх ца хиларцеи инфляцецеи, мугIаререча халкъах долча дуккхача адамашта тIера вахара халонаш геттара чIоагIъяларца белгалйоалаш йола ший массе метте кIоаргьенна кризис Iувшаш йолча капитализма стройна хьалхашка кердача общественни строя лакъаргдоаца творчески низаш, овлангара совленаш хьахьокхача дунен социализма позицеш. Капиталистически дунен тIа чIоагIлуш латт къахьегамхоша шоай бокъонаш бахьан долаш, паччахьалкхен - монополистически капитала Iазапа духьала лоаттабу къовсам, лакхъеннай коммунистически партей влияни. Къамий - кортамукъалеи боламо йоахача коталонаша керда горизонташ хьаелл кортамукъале яьккхача мехкашта хьалхашка. ТIа-тIа йоккхагIа масштабаш лувц революционно-демократически, антиимпериалистически боламо.

Тайп-тайпара общественни строяш йола паччахьалкхенаш машаре яхара ленински платформах ког гIортолга а еш, КПСС-о толаме гIулакхаш чакхдоах парте XXIV съездо хьаоттаяь машара Программа кхоачашъяра. Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка керттера тенденци а хинна дIаэттад хIанз кхохкам кIаьдбара гIулакх.

XXV съездо белгалдаьд машара Программа органически дIахо хьолгеи дегIайоалаелгеи дола дунен халкъашта юкъерча аренера КПСС керда декхараш. Из — машараи дунен халкъашта юкъе цхьана гIулакхаш леладараи тIехьа, халкъий паргIатоннеи кортамукъаленнеи тIехьа дIахо лоаттабергбола къовсама программа. ДIахо а из кхоачашъяра тIаерзаергья Советски Союза арахьара политика вежарашха долча социализма мехкашца, машар безача кхыча паччахьалкхенашца цхьана гIулакхаш а леладеш. Революционни декхара тешаме болча советски коммунисташа къовсам лоаттабу, къовсам лоатта а бергба машар — дерригача халкъий доккхагIдола ираз, хIанзарча адамлеи прогресса лоархIаме хьал бахьан долаш.

КПСС, советски халкъ дIахо а лоарзагIа ца доалаш гIортда вай юкъара сийлахь - доккхийн цIенача дог-уйланцеи лерхIараш бахьан долаш лоаттабеча къовсамга гIолларча соратникашца йизза солидарность лелаяра ленински традицей лерргагIа, даим тешаме хургда пролетарски интернационализма—марксизма - ленинизма керттерча принципех цхьанне гIулакха. Пролетарски интернационализм — из низ боли тохкамех чакхдийннеи компартей, болхлой берригача болама герз — лорадар хIара марксиста - ленинница дезагIа дола декхар лоархI советски коммунисташа.

Дунен халкъашта юкъера КПСС ленински политика дерригача халкъий овлангарча хьашташта ма-хеттара я. Цу тайпарча политика кхоане я.

XXV съезда берригга болх моакхаз санна чIоагIа КПСС ленински идейно - политически цхьоагIо йолга хьагойташ хилар. Цу балхо чулаьцадар парте коллективни хьаькъал, цун творчески стиль, халкъа, коммунистически идеалашта из боарам боацаш чIоагIа мутIахьа хилар. Съезда делегаташа цхьатарра дакъа а лоацаш, корта болча, новкъосташха долча хьалашка дийцар вай общества вахара лоархIамегIара дешаш, уйла тIайохийташи йоагIача тайпареи анализ йир Iоаяьча опыта, партена хьалхашка латтача декхарашка хьежар.

5 марта съезде ше къамаьл деш, новкъоста Л. И. Брежнева аьлар: «Съездий башха-дикача плеядаца белгалдаьннад вай ленински парте истори. Царех хIараяра лоархIаме веха хиннай партеи мехкеи вахаре. Цудухьа шеко хила езац, новкъостий, XXV съездо—карагIдийннача доккхийча хIамай, реализмаи корта болча гIулакхийи наькъаца, ший низех сатийнна дог тийша, коммунизм хьалъяра вай сийлахь-доккхача гIулакхо, лаьттан тIа чIоагIа, нийсхо йола машар оттабар духьа лоаттабеча вай къовсамо керда коталонаш йоахаргйолгах дог тийша йолаш чакхъяьнна съезд хиларах тарра — царна юкъера къаьстта моттиг, шийна нийсса кхы цхьаькха йоаца моттиг хьалоацаргйолгах!».

Ерригача парте, дерригача советски халкъо хьакхайкаду КПСС XXV съезда болх, цун исторически решенеш шоаш дег тIара, йизза къоабалъеш хилар. Цу решенеша хьех вайна алхха нийса никъ — бакъдолчун никъ, халкъа иразa никъ.

XXV съезда решенеш—керда сийлахьа хIамаш карагIдувлара низ бола импульс. Уж решенеш кхоачашъяр — хIара коммуниста, хIара партийни организаце, ерригача вай парте сийлахьа гIулакх. Съезда решенешта социалистически яхь керда айярца, шоай коммунистически авангарда гонахьа дIахо кхотабаларца жоп луча наха керте хила безаш ба уж.

Хьамсарча ленински парте хьаькъалеча кулгалца бIубенна дIахьалхашкахьа дода советски халкъ адамий исторе чухь духхьашхара коммунистически общество хьалъяра наькъагIа.

(«Правда, 1976 ш. 8 март.)

КПСС XXV съезда делегаташа дувц

ДИЦЛУРГДОАЦА ДЕНОШ

Вай ленински парте XXV-ча съезде хинначох лаьца дувца дешаш лаха хала да. ЦIаьхха а цIаьхха а дагаух сона се цига хинна деноош. Дувцилга йоацаш доккхал дора вай Даьхенах, из иштта дерригача дуненна хьалхашка сий доаккхаш дIаоттаяьча Коммунистически партех.

Вай партеи правительстваи чура а арахьара а политика нийса, ленински наькъагIа хилар, цо тIа-тIа йоккхагIа коталонаш йоахаш хилар дувцаш съезда КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Леонид Ильич Брежнева яьча КПСС Центральни Комитета Отчетни докладага ладувгIаш, дагаухар советски халкъо баь хала, бакъда, сийдола никъ.

Керда вахар кхоллаш советски наха хьегача къина юкъе доккхагIа дакъа лаца уйла чуйоссар.

Новкъоста Л. И. Брежнева ший доклада тIа дийцар халкъа образованех, юкъера школа кхы а эргайоаккхаш тоае езаш хиларах. Се хьехархо хиларах тарра сайна а тхоай школана - интерната а укх кердача иттлагIча пятилетке хьалхашка оттача декхарий уйла яйтар сога цу дерригие. ХIаьта из зIамига декхар дац. ХьатIакхувш йола тIехье дийнна, боккха коммунистически кхетам болаш хьалкхееча доккха дакъа лаца дезаш ва хьехархо.

ЦIаккха а дицлургдац сона тхоаш советски кхалнаьха Комитета председателаца Советски Союза Турпалца летчика-ца - космонавтаца Валентина Владимировна Николаева - Терешковаца вIашагIкхетар, цо даь къамаьл. Вай Нохч-ГIалгIайчен кхалнах фу деш ба, миштa бах хеттар Валентина Владимировнас, царга фу хьал да хар ловра цунна.

Советски бIухошта карагIдийннача турпалча гIулакхех дийцар тхона Советски Союза кхоза Турпала летчика Иван Никитович Кожедуба. Ше кулг тIа а яздаь, тха школана - интерната совгIата книжка делар сона Иван Никитовича.

Тахан машаре вахар кхоллаш советски наха карагIдувлача деналерча гIулакхех, халонех бIу ца къожабеш къахьегаш боахкача вай каьрхоех доккхал дайташ дар тхона Байкало - Амурски машинникъ буллаш боахкача къонача болхлой бригадира зIамигача саго Казаков Леонида даь къамаьл.

Вай Нохч - ГIалгIайчен кагий нахи мехкарийи из никъ буллача дукхагIа дакъа лацар ловш вар Казаков.

Съезде мел дайнараш дийца варгвоацаш дукха да. Из съезд партеи советски халкъеи вахаре хинна геттара йоккха исторически событи я. Цун решенеш толамца кхоачашъяро кхы а тоадергда советски наьха вахар. Цудухьа хIара сага декхар да уж толамца кхоачашъяра тIехь низ ца кхобеш къахьегар.

Е. МАСЛОВСКАЯ,
КПСС XXV съезда делегат,
Грозненски № 1 йолча школа-интерната хьехархо.

ИТТЛАГIЧА ПЯТИЛЕТКАНА — ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

1976 шера хьалхарча шин бетта иттлача девизах къахьегаш хилар республикерча заводийн фабрикийн коллективаш.

КПСС XXV съезда хьалхарча къахьегама вахте, иштта съездо болх беча деношка республикерча промышленни предприятеш болхлоша, инженерно - технически болхлоша, гIулакхерча наха шоай низаш оарцагIдаьха хьинаре къахьийгар паччахьалкхен планаши тIанйца социалистически декхараши толамца кхоачашдара.

«1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш» яха КПСС ЦК проект деррига халкъо ювцача хана къахьегама коллективаша гучаяьхар пайда эцанза йола резерваш, производства эффективность, къахьегама овсарле, продукце дикал лакхъяра, бедал, материалаш, доагора - энергетически ресурсаш кхояра дола накъаш.

Цу дерригне а новкъостал дир заводийн фабрикийн коллективашта паччахьалкхен планаши тIанйца социалистически декхараши толамца кхоачашде.

ХIанз хIара колективо итогаш яьй 1976 шера хьалхарча шин бетта даьхача къахьегама толамий. Цу итогаша хьахьокх оттаяь планаши тIанйца социалистически декхараши толамца кхоачашдаьлга.

Еррига республика хьанйца продукци маьхала яккхара шин бетта план 101,8 процент кхоачашъяьй. Шин бетта план кхоачашъяьй союзнии республиканскин доалахьарча, моттигерча промышленноста чуйоагIача предприятеша.

Союзни доалахьарча предприятеша продукци маьхала яккхара план 100,6 процент, республикански доалахьарчар —105,7 процент, хIаьта Нохч-ГIалгIай Министрий Совета чуйоагIача предприятеша — 103,6 процент кхоачашъяьй паччахьалкхен план.

Мехкдаьттен газн яккхара, электроэнерги яккхара, дизельни доагор, мехкдаьттахиме продукци, электрографически аппараташ, трансформаторни подстанцеш, силови шкафаш, медицински инструменташ арахецара шин бетта план тIехкхоачашъяьй.

Къахьегамхой хьашташ кхоачашдара йолча предприятеша а кхоачашъяьй паччахьалкхен план. Цар планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцад дукха тIехьнахьа дувхаду барзкъаш, швейни изделеш, дулх, колбасни изделеш, мерзача шурий продукци, дулхдаьтта, кондитерски маьхкен маькхабулочнии, макаронии изделеш, халкъа эша кхыдола товараш.

Керда шу дIадоладеннача хьалхарча деношке а деиз шерра социалистически яхь йоаржайир пятилетка хьалхарча шерен бIарччача пятилетка заданин хацал хьалха кхоачашъяра.

Керттерча хьокхамий шин бетта план эггара дикагIа кхоачашъяьчарех я СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбината, Карабулакски химически реагентий завода, Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, производственно - товарни контора, «Электроприбор» завода, «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода, «Чечингсельстрой треста аьшкбетона конструкцей завода, Грозненски маькха комбината, макаронни фабрика коллективаш. Партийни форума сийна Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаяра парте Центральни Комитета бaь сонам раьза хинна хьал а лаьца цу коллективаша ханал хьалха кхоачашйир шоай планови заданеш.

ДIадахача шера хьалхарча шин бетта арахийцачул дукхагIа промышлении продукци арахийцай республикерча промышленни предприятеша, тIехкхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра задани. биззагIа пайда эц производственни мощностех.

Производственни мощностех дикагIа пайда эцарах, къахьегами производсвои кхетамца вIаштIехьяккхарах дуккхача предприятеша керда производственни мощносташ болх бе а ца йолайолнйташ дикка дукхагIа хилийтар арахецa продукци.

Карабулакски химически реагентий заводе дIадахача шера шин бетта хинначул 10 процент дукхагIа хилар укх шера цу юкъа арахийна промышленни продукци. СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбинате — 6 процент, «Электроприбор» заводе — 8 процент, «Чечингсельстрой» треста аьшкбетона конструкцей заводе — 11, швейни производственни объединене — 12 процент. Арахеца продукци дегIайоалаяра даьккъе дика къахьегама толамаш даьхад кхыча предприятеша. Дуккхача коллективаша тIатIа дикагIа пайда ийбу оборудоваиехи машинехи, зехьа йовш йола балха ха кIезигъю, производства болхлошта дукхагIа ю материальни моральнии поощрени, цох хьахулар дика да.

ДIабахача шин бетта къахьегама овсарле лакхъеннай Грозненски «Электроприбор» заводе — 10 процент, СССР 50 шу дизара цIерагIача Грозненски химически комбинатеи Карабулакски химически реагентий заводеи 7 процент, швейни производственни объединене — 6 процент, макаронни фабрике — 5 процент.

Цхьабакъда, цхьайолча промышленни предприятей коллективай балха тIа нийслу цхьадола кхоачамбоацараш. Бизза пайда эцац производственни мощностех, дукха балха ха зехьа йоаю, бизза пайда ийбац белалах, материалех, доагорах, энергех.

Продукци маьхала яккхара шин бетта план кхоачашъянзар 7 предприяте, цар паччахьалкхенна дIа ца луш йисар 0,8 миллион сома промышленни продукци. ТIехьаюсачарех я цементни завод, цIенош хьалдеча эша йоккхий панелаш арахеца Аргунски завод, рудай йоаца гIишлой материалаш йоахен чакхйоахен Карабулакски завод, кхыяраш. Бензин, парафин, болат, электрически инструменташ, тракторни прицепаш, ардакх яккхара, цемент, чухьнахьа дувхаду наьзата барзкъаш, кхыйола продукци арахецара план кхоачашъяьйац.

Къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяьйац республикерча 27 предприяте. Царех я «Трансмаш» завод, электромеханически завод, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно - экспериментальни завод, цементни завод, Грозненски аьшкбетона конструкцей завод, гIишлошъеча эша йоккхий панелаш арахеца Аргунски завод, Нохч-ГIалгIай карьероуправлени, рудай йоаца гIишлой материалаш йоахен чакхйоахен Карабулакски завод, дулха комбинат, кхыйола предприятеш.

Къахьегама овсарле лакхъяра пайда ца эцаш йиса тороиаш массанахьа а йолаш я. уж тахха а еза пайда эца а беза, цу даькъе балха ха кхое еза зехьа ца йоаш, производствана юкъехкувла еза керда техника, дикагIйола технологи, производство эргаькхха тоае еза, лакхъе еза болхлой квалификаци. Уж декхараш толамца кхоачашде йиш я болхлоша, инженерно-технически болхлоша, предприятей кулгалхоша цхьана шоай деррига низаш цу гIулакха тIадерзадой.

Промышленни предприятешка, дукха мероприятеш чакхйоах арахеца продукци дикагIа хилийтара.

Аттестацеш ю, эргадоах технически хьалаши стандарташи, цар торо хулийт паччахьалкхен дикала знак йолеи цхьоалагIча категорех йолеи продукци дукхагIа арахеца, цунца лакхлу общественни производства эффективность.

Категореех кийчача продукцена аттестаци еш йола предприятеш шергара шерга дукхагIа хул. Нагахьа 1972 шера кийчача изделешта аттестаци духхьала 28 предприяте мара яь ецe, е ерригача предприятеех 18,4 процент ярaша, 1975 шера из болх бир 93 предприяте, е 65,5 процент яраша.

1974 шера хинначул паччахьалкхен дикала знак йола продукци 1975 шера 1,7-зза дукхагIа арахийцар. Лакхерча категорех продукци арахецаш 1973 шера ши предприяте мара ца хиннача 1975 шера уж хилар 9 предприяти.

1975 шера ара мел хийцача лакхерча категорех йола продукци 174 миллион сома маьхха хилар, е 13 процент республика промышленносте ерригача арахецача изделей маьхага диллача.

Республике паччахьалкхен дикала знак йолаш кийчъеш я 42 тайпара продукци. Уж продукташ кийчъю СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбинате, «Красный молот» радиотехнически заводашка, швейни производственни объединене, мехкдаьтта чакхдоахача заводашка.

Цхьабакъда дуккхача изделеша потребителаша дIадехараш дизза кхоачашдац.

Арахеца промышленни продукци ерригa хьанйцача дукхагIйола продукци шоллагIча категорех я, кхыметтале моттигаш а нийслу сортагIа йоаца продукци арахецаш. Эггара дукхагIа шоллагIча категорех йола продукци арахец гIишлошъеча эша йоккхий панелаш кийчъеча Аргунски заводе, еррига арахецача продукцех цу тайпара яр 30 процент арахец Грозненски аьшкбетона конструкцей заводе.

Моттигерча промышленноста Министерствана чуйоагIача столярни изделей заводе ара мел хеца кухонни буфеташ шоллагIча категорех я. 35 предприяте, е ерригача предприятеех 27 процент араша дикала категорех продукцена аттестаци яра болх бaь бац. ХIанз аттестаци е йиш а йолаш из яиза йола продукци республике 11 процент я.

Аттестаци яиза йола продукци дукха хилара бахьан да предприятей цхьаболча кулгалхоша, инженерно - технически болхлоша аттестаци яра ховш ма-хиллара керттера продукци мара кийчъеш ца хилари продукце кхыча тайпашта аттестаци яра е йоагIаш йола йоакхо ца еш хилари.

Продукцена аттестаци яра болх баьбац «Союзавтоматстром» ВНПЮ опытно - экспериментальни заводе, цементни заводе, РСФСР жилищно - коммунальни Министерства экспериментально-механически заводе, моттигерча промышленноста Министерства «Дружба» яхача картонажни фабрике.

Моттигерча промышленноста Министерства предприятешка аттестаци е йиш а йолаш хIанз а тIехьа аттестаци янза йола продукци еррига кийчъеча продукцех 16 процент гаргга я.

Республикерча подрядни гIишлошъеча организацеша шоай низаца гIишлой-монтажни балхаш дара укх шера хьалхарча шин бетта план 102 процент кхоачаш а еш, дIадахача шера цу юкъа даьрел 6 процент дукхагIа даьд гIишлой-монтажни балхаш.

Шоай низаца гIишлой-монтажни балхаш дара план толамца кхоачашъяьй Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-4, СМУ-7, СМУ-9, ПМК-105, ПМК-155, специализированни гIишлой - монтажни управлене, «Союзпромэкскавация» треста Грозненски специализированни управлене, «Грознефтехимремонтстрой» треста СМУ-1, СМУ-2, СМУ-3, СМУ-4, «Дагсельэлектросельстрой» треста № 66 йолча механизированни колонна, Новогрозненски ТЭЦ-а гIишлошъеча управлене, «Монтажтермоизделия» треста гIишлошъеча управлене, кхычар.

ГIишлой - монтажни балхаш дара план кхоачаш ца еш тIехьаюсаш я Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-3, СМУ-5, СМУ-6, СМУ-8, СМУ-10, СМУ-11, «Югстроймеханизация» треста № 105 йола механизированни колонна, «Севкавнефтегазстрой» объединене № 7 йолча гIишлошъю управлени.

ГIишлой - монтажни балхаш дара задани кхоачаш ца ярах оттаьча хаина эксплуатаце дIалац производственнии культурно - бытбовни объекташ.

Эсала лел капвложенеех пайда эцилга юрта боахаме а. Производственни гIулакхашта йола объекташ юрта боахаме хьалъеча укх шера хьалхарча шин бетта капвложенеех пайда эцара задани духхьала 72 процент мара кхоачашъяьяц, цу даькъе «Минеральный» совхозера комплекс хьалъеча пайда ийцар — 10 процент, «Октябра 40 шу» совхозе комплекс хьалъеча пайда ийцар — 15 процент.

Шин бетта план кхоачашъяьяц деша даха ха йоацача берий учреждениеш, больницаш хьалъеча а. Геттара чIоагIа тIехьаяьнна хьалъеш я цхьайола лоархIаме культурно-бытовн объекташ: драмтеатр, широкоформатни кинотеатр, Грознера быта цIа, кхыйола объекташ.

ГIишлошъяра болх эсала вIаштIехьбаккхарца, кхоачамболлаш техниках, автомобилах пайда ца эцарца, болх ца беш латташ цар ха йоакххаш хиларца, болхлой дIа-юха бувлаш хувцалуш хиларца цхьана массаза санна йоагIача хьсапе оарцагIа яхац материальни ресурсаш а. Цудухьа хьалъяьяланза йола гIишлош дукха я республике.

1976 шера хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачашъяра, тIехьаюса бригадаш, участкаш, цехаш, бIарчча предприятеш ца хилийтара заводашка, фабрикашка, гIишлошъеча тIа-тIа шерагIа ярjаш латт социалистически яхь.

ДИЙНАХЬИ БУСИ—120 ТОНН

Дика къахьегама совгIат кийчдир парте XXV съезда Карабулакски бурув тохара балхий управлене бурувдетта мастераш Трусов Михаил Фадеевичи Катасонов Владимир Андреевичи керте латтача бригадас. Ма - могга сихагIа бурув а тохаш коммунистий форума сийленца накъаяхара эггара хьалха яхь дIайолаяьр из яр.

Чоалханерча геологически хьалашка Грузински ССР Самгори - 12 яха скважина йоакххача тохаш дола бурув теха яьлар из. 2865 метр бурув а теха техкар скважина. Цо йоккха мехкдаьтта кIеж техар. Съезд болх беш йолча деношка итт миллиметр кулача штуцере гIолла дийнахьи буси 120 тонн, «Iаьржа до шув» дала йоласлар скважина. Шоай къахьегама совгIат бурувдеттараша хетаду коммунистий форума.

Бурув тохача а скважина тохкача а хьинаре къахьегарца белгалбаьлар бурувдеттараш Валиев Рафик, Свиридов Василий, Кельин Василий, Белолипецкий Владимир, бурувдеттарий гIончаш Горбаков Жабраил, Хадзиев Махьмуд, Хаиев Хоза, Дакалов Заинды, кхы дукха бараш а.

А. БАКАЛЮК.

Грозненски химически комбината № 16 йолча цеха болхлоша чIоагIа сийдеши лоархIаши ва отделене начальник Голов Николай Александрович. Цунна, иштта цо кулгалдеча коллективана карагIдувлача дикача гIулакхаша дIайовзийтай цун цIи. Дика производственник, кулгалхо хиларал совгIа дикагIвола наставник лоархIаш а ва из. Цо кийчбаь аппаратчикаш иттaш ба химкомбинате шоай хьехархо санна шоашта хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдеш. Царех я комсомолка, аппаратчица Колпакова Наташа. Даим нийса лелаю цо технологически режим.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) балха тIа нийсдала тарглуча кхоачамбоацарех лаьца хьехар деш ва отделене начальник Н. Голов аппаратчицана Н. Колпакована.

И. ПЛИЕВА сурт.

ХЬАЛХАШКАХЬА БАЬККХА ТУРПАЛА ГIА

(Съездах дола дош)

Дуккхача ноахалий хана адамий дегашка цIи йоврийоаца доккхий хIамаш каст-каста хулаш а, мелла доккха хIама хезача а, саго дукха тамаш ца еш а ха я хIанз вай дахар. Нах дIаIемаб цу эргалонашка.

Ленински парте XXV съезд! Кастташха Советски Союзе хиннача белгталарча событешта юкъе цхьаккха яц цунца нийсъяла могаргдолаш. Съезд болх беш хиннача деношка Москвагахьа, съездий Кремлевски Дворецагахьа яр беррига советски наьха а дунен тIарча прогрессивни адамий а уйлаш. Деррига дуне дар Москвага ладувгIаш.

Низ бола ткъамаш а теха ше гIоттача хана гобаьккха дIаюха хьож лоаман кер. Иштта я сага оамал а. Кердача, лакхерча лагIага воалача хана ше хьабенача наькъага юхахьож из, дIахо бе безача наькъа хьисап ду. Вай Даьхе иштта кердача, лакхерча лагIага яларах тарра хIама дар КПСС XXV съезд гульялар. Историе хьалхашкахьа баьккха турпала гIа ба из.

Соахка декабре хиннача КПСС ЦК Пленуме ше къамаьл деш Л. И. Брежнева аьлар: «...вай мехка историе чухь эггара дикагIа йола пятилетка я нийслагIа пятилетка». Из да а да иштта. Кхы хьалхагIа мел хиннарел дикагIа, беркатегIа яр нийслагIа пятилетка. Цхьабакъда, хIанз, парте XXV-ча съезда болх чакхбаьнначул тIехьагIа вайга майрра оалалу: «ИттлагIа пятилетка кхы а дикагIа, кхы а беркатегIа хургья!»

Советски наьха а деррига дунен тIарча прогрессивни адамий а дагашка йоккха курал йоссаш, шоай кхоаненах цар бIуболийташ белгалдаьхад съездо партена а цунна гонахьа кхотаденнача дерригача советски халкъа а нийслагIча пятилетка карагIдаьннараш. Пхийтта миллион саг хинна ца Iеча советски коммунистий викалаша, массе оагIорахьа тоххам баьчул тIехьагIа, шоай съезде цхьан бартагIа тIанйцай дерригача советски халкъаца дага а йоалаш КПСС Центральни Комитето белгалъяь хинна вай мехка промышленность, юрта боахам, Iилма, культура дIахо дегIайоалаяра программа.

Юха а юха а еша дог доагIа КПСС XXV-ча съезде новкъосташа Брежневеи Косыгиней яь Iалаьмате бокхха а кIоарга а чулоацам бола доклад. Уж докладаш йийшача, республикашкара, краяшкара, областашкара баьхкача делегаташа съезде даь къамаьлаш дагалаьцача, тIаьр-юкъе улла хIамамо, шийн ерригача хозленаца, деррига беркаташца бIаргагуш санна хеталу вай йоккха, низ бола, йIаьхий нана-Даьхе. ХIара дийнахьа дIахьалхашкахьа ух дунен халкъашта шоашкара беркат а доалаш, цIенача дегашца, сийрдача хьаькъалца, турпала маьженашца чуийнна коммунизм хьалъеш боахка дуккхача къамех бола советски нах.

Парте XXV-ча съезде цIаькха а кхы цIаькха а белгалдаьлар Коммунистически партин советски халкъи цIаккха вIашагIдала йиш йоацаш шоайла дувзадена хилар, партии халкъи цаI хилар.

Советски халкъ массаза а хиннад ленински партена мугIахьа, из шийн парти йолга кхеталеш. Цудухьа деррига советски халкъо, цхьан саго санна къоабалъяь тIанйцар шоай гIоза вахар хьалдеш боахкача нахах хIаранена шийн-шийн декхар дIадовзийташ йола КПСС XXV-ча съезда решенеш. Халкъа боахам шерагара шерага лакхбеш, кхохкам мелбеlга чIоагIдеш, кхыча мехкашца леладу гIулакхаш шердеш парте мел бу болх — беррига аI— сага дукьа, къахьегама саг кхы а паргIатагIа хилийтар дукьа беш ба. Из шаьрра гуш да шийн XXV-ча съезде ленински парте тIанйцача иттлагIча пятилетка планий хIара мугIар тIара.

1917-ча шера В. И. Ленина, гаьна хьалхашкахьа дар бIарга а гуш: «Йолаш я цу тайпара парти!» аьннача хана деиз:

ГIозача вахарга
Дуненна никъ боахаш,
Сийрдача кхоаненга
БIубенна гIа боахаш,
Шийх тешаш мел барий
Низ-хьинар совдоахаш,
Даиман толамга
Вай кхувлаш хьайоагIа
Ленина шийх тарра
Хьаккелла из Парти...

Парте шийн гIончий лерхI писателех. ЛерхIаче, уж деккарийла ба иттлагIа пятилетка кхоачашъяра партена а халкъа а гIо де, массе доакъошка Даьхен ганзаш ебаеш боахкача къахьегамхошта ма-эшша духовни кхача лоаттабе, пятилетка турпалех, царна шоашта а шоаш бовзарг а болаш, романаш, повесташ, поэмаш, очеркаш язъе, цхьаццаболча наьха кхетам чура хIанз а дIадаланза долча дIаяхача замах юхедисача зуламерча гIулакхашта духьала къовсам лоаттабе, кердадар, кхоана хила дезар хьаллаца, цунна наьха безам тIаберзабе. Иштта писателий сийлахьа декхар да къахьегамца хьалкхувш латтача кердача сагах доахка дика гIулакхаш, кIоаргга кхета а даь, вай ханарча нахага санна тIехьа тIайоагIача тIехьенашка а дIакхоачаделга.

Парте XXV-ча съезде ше отчетни доклад еча хана КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева лаккхара мах бир советски литераторий балха. ЦIенхаштта дола кхоачамбоацараш кертагIа а доахаш, парте XXIV-ча съездо даь хьехар нийса кхета а даь творчески интеллигенце уж кхоачамбоацараш дIадахар бахьан долаш цун болх цу хана деиз дикка тоабалар белгал а даьккха, Леонид Ильича ловца баьккхар писателашта а культура кхыча деятелашта а. Вай историеа, вай хIанз долчунна а хургдолчунна а, вай партена а халкъа а, вай сийлахь-йоккхача Даьхенна ма-йоаггIара дика керда произведенеш хьакхолла камаьхал яйла шун, аьлар цо.

Кховзткъе пхийтта металла арадувлача «Советски литература» яхача Iалаьмате доккхача хих дIаккхеташ цхьа хьарсам да Октябрьски революци хинначул тIехьагIа мара хьахиланза дола гIалгIай художественни литература а. Ше духдаьнна дукха ха ца хилар бахьан долаш, кхыча къамий дараш санна доккха деце а, къаьстта ций чами боси болаш а, хьеIан цIеней а да из хьарсам.

КПСС XXV-ча съезде яьча докладех а, делегаташа даьча къамаьлех а къаьгга гуш дар халкъа боахама а культура а доакъошка нийслагIа пятилетка толаме чакхъялар вай Даьхено тIеххьарча пхе шера Iалаьмате бокхха гIа хьалхашкахьа баьккха хилар. Иштта беркате хилар из пятилетка гIалгIай писателашта а. ГIалгIай меттала араьннай цар тIа дувцача хIамаех книжкаш дешараш кIоаргга тешабеш а, царна хьехам луш а, дикадар де а водар дита а догъоттийташ а йола дуккха произведенеш. Сона хеташ, царна цIераш яха мегаргья Бокова Ахьмада, Плиев Махьмад-СаIида, Чахкиев СаIида романий, Ведзижев Ахьмада повестийн дувцарийн, гIалгIай метталарча поэзе юхь дIайолаяьрех волча Озиев Салмана, Хамхоев Ахьмада, иштта кхыбарий поэтически произведеней. Книжкаш дешараша безаме тIанйцай гIалгIай литературана керда юкъе баьхкача дуккхача литераторий прозаически а поэтически а произведенеш. Маьхеда Мальсагов Абос гул а даь, литературни тоа а даь арадаьха вайнаьха беламе дувцараш, цун а иштта Дахкильгов ИбрахIама а литературоведчески балхаш.

ИттлагIча пятилеткаx дикала пятилетка аьннад партеи халкъон. Хьаеш мел йола продукци дика хилийта еза яхилга да из. Из дош къаьстта деккхача маIане да советски наха духовни кхача лоаттабеча писателашта. Еша дог ца доагIаш а, йийшачул тIехьагIа кастта йицлуш а йола талмаста язъяь произведенеш хила йиш яц вай литературе.

Пятилетка турпалех, цар хьаьналча къахьегамах ала хьашт хинна дош эггара кастагIа нахага дIаала торо хулийташ йола жанр художественни очерк я. Деррига вай халкъ дегаш ураэтта, хьинар айденна парте XXV-ча съездага кийчлуш долча хана каст-каста заводашка, фабрикашка, совхозашка, колхозашка ихаб вай писателаш, къахьегамхоех бетгабеннаб, царца къамаьлаш хиннад. Цудухьа газеташ тIа араювлаш а радио чу гIолла ешаш а хул тIехьагIа йоккхийча произведеней турпалаш хила гарлургдолча нахах язъяь писателий Ведзижева, Бокова, Плиева, Чахкиева, иштта кхыбарий очеркаш.

Ерригача Советски Союзе а санна, вай Нохч-ГIалгIай республике а Iалаьмате доккхий хувцамаш хургда укх гаргарча пхе шера. КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш, хьалъергья керда промышленни предприятеш, школаш, больницаш, дикка дегIабоагIаргба юрта боахам, лакхлургья наьха хьал-торо. Из деррига дергдараш вай сийлахьа къахьегамхой ба. Керда, коммунистически вахар кхоллаш боахкача цу говзанчех, новкъоста Л. И. Брежнева ма-аллара, башхадика произведенеш язъелга писателий декхар да.

ЦIаккха а дисадац ленински парте аьннар кхоачаш ца хулаш. Советски халкъо йизза а тIех а кхоачашъергья КПСС XXV-ча съездо тIанйца иттлагIа пятилетка. Цунна бола тешам ба В. И. Ленина лард еллa а, Коммунистически парте даиман йоакхо еш а дола вай халкъашта юкъера доттагIал, цу халкъашта хьехам телар сийлахь-воккхача Ленина шийх тарра кхеяь парти хилар.

КПСС XXV съезд — из историе баьккха турпала гIа ба.

Стихаца ала лов сона:

IалагIа дIакхоача
Из маьлха йIовхал мо,
Массане дегашка
Хьа йIовхал кхаьчандаь,
Хьамсарча цу нанас
Шийн бера ю йоакхо
Хьогара ца кхоачаш
ЙоI-воI ца дисандаь —
Халкъашта еза хьо,
Сий дола тха Партий!

ОСМИЕВ Хьамзат, писатель.

СОЦИАЛИЗМ ДУХХЬАШХА ХЬАЛЪЯЬРИЙ СИЙЛАХЬ-ДОККХА ДЕКХАР

КПСС XXV съезде вагIача хана дег чура дIаялац Кремлевски Дворецa пенаша цун пхи эзар сагах латта аудитори вокх юхедисача дуненах хетаргахьа мара дIакъоастаеш ца хиларах йола уйла. Цун бахьан долла хIама гуш йола телевизионни камерий объективаш, тIанкI аьнна хьалйиза прессана лаьрхIа ложаш, доазол дехьара бIаьш хьаьший хинна Iац. Съезд хьаеллаш председателал деш волчо делегацеш яхкийтача мехкийн партейн цIераш йоахача хана гуччахьа боацаш царца цхьана зала наIара санагIа а хоададаь чухьа баьлар шоаш социализма идеяшта хетабаь дунен массе миIингера миллионаш нах. Цу идея духьа деш мел дола хIама царна бе-башха ца хеташ вIалла а дац. Из практически кхоачашъяра наькъа тIа эггара хьалхагIа баьнача мехка хIаьта а.

КПСС съезд — котъяьнача социализма парте съезд. Юхьит дIайолаечунга кхоача дакъа сийлахьа а цунца цхьана атта доацаш а да. Тахан, СССР опытах ког гIортолга а еш, социализма наькъагIа бода итт совгIа мохк. Деш дола къамаьл коллективни опытах, вежарашха долча мехкашта юкъерча юкъмоттига кердача тайпах, социализма мехкий содружества дунен политикерча лоархIамах да.

КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева парте XXV съезда яьча КПСС ЦК Отчетни доклада тIа белгалйоал социализма мехкаша дунен событей лелама еш йола влияни кхы а чIоагIагIа, кхы а кIоаргагIа хулаш хиларах йола положени. Лаьттан тIарча цхьанна а нийсача саго харцйой тамаш я цу тайпарча деша тIа сеца уйла. ХIаьта малагIаш я из влияни лакхлулга Iалашдеш йола фактораш?

Царех эггара лоархIамегIа яр — уж да реальни социализмо доаха толамаш экономикеи халкъа хьал - торои тIатIа дукхагIа айялар. Социалистически содружество хIанз дунен тIа эггара динамичнегIа бола низ а хинна дIаэтта хилар укх хьокхамо ше ма - дарра хьахьокх: цунна юкъерча мехкий индустри дIадахача пхе шера диазза сихагIа дегIаяьхкача капиталистически паччахьалкхений промышленностал.

Материальничоа нийсса — морально - политически фактор; цхьоагIо, солидарность, вIаши оагIув хьаллацар. Уж фактораш вIаши бувзам болаш хилар бахьан долаш дукхха лоархIаме декхараш кхоачашдаьд дIадахача пхе шера. Царна юкъе: укх тIеххьарча ткъаь итт шера социалистически паччахьалкхе йохаеи къаман - корта мукъалеи революци тоIаеи империализм эггара чIоагIагIа гIортара духьала лаьттача къовсаме вьетнамски халкъо яьккха котало; цхьатаррарча бокъонегIа массане а къоабалъяь тIанйца суверенни паччахьалкхе а йолаш Германски Демократически Республика дунен арене араялар; социалистически Куба Республика дунен халкъашта юкъера гIулакхаш чIоагIдалар.

Шийна нийсса историе чухь кхы цхьаькха йоаца керда общество хьалъеш йоахкача партейн паччахьалкхенийн деррига сий, еррига влияни тIемен агрессеи низаш юхакъовлара, массане юкъара машар чIоагIбара, паргIата, кхычарех тийша хIама доацаш йола бокъо халкъашта Iалашъяра тIаерзаяь я. Хьаэцаргда вай, масала, Варшавски Договора Политически консультативни комитета гIулакхаш. Укх тIеххьарча шерашка тIема кхерама кхуврчаш дIадахара, тайп-тайпара общественни строяш йола паччахьалкхенаш машаре яхара принципаш дунен халкъашта юкъе лелача гIулакхий хувцалургйоаца норма а яь дIаоттаяра тIаерзаяь дуккха инициативаш кхайкаяьй цо. Цу принципех дуккха яраш дунен халкъашта юкъерча йоккхийча форумаша яьча решенешта ларде йийшай е паччахьалкхенашта юкъе шин оагIорахьара еча дуккхача лоархIамеча акташта юкъеяхай.

Варшавски Договора мехкаша 1966 шера июле а тIехьа Деклараци кхайкайир еррига Европа юкъарча машара, кхерамзлеи, цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьа, предложени елар цхьана леладеча цу тайпарча гIулакхий идея континента дерригача мехкий совещане чакхъяккха. США-си Канадои дакъа а лоацаш цу тайпара совещани хиннай. Европерча паччахьалкхенашта юкъерча юкъмоттига принципий свод кийчъяьй, ерригача континенте машар лоаттабаран чIоагIбаран аьттув бола хьалаш вIаштIехьдаьхад.

КПСС XXIV съездо кийчъяьча машара Программо хьакхайкаяьй цхьатарра машар безаш йола вежарашха долча мехкий уйлаш, цар юкъара платформа а хинна дIаэттай из. ХIанзарча, XXV съезде, Польски вIашагIкхийттача болхлой парте ЦК Хьалхарча секретара Эдвард Герека белгалдаьккхар цу программо «кхохкам кIаьдбара процесс шеръяьи кIоаргъяьи хилар, бIарчча хьайнйцача дунен халкъашта юкъе лелача гIулакхашта из хоадам боллаш болча лоархIаме хинна хилар». Из бакъду съезде хиннача вежарашха долча мехкий делегацешта керте латтача кхычар деча къамаьлашка а.

Шоай политика машар безара маIан долаш хилар белгал а доакххаш, вежарашха йолча содружества мехкаша кхоачашду Iилман социализмана лард елларий васкеташ, белггала аьлча, «нагахьа санна тIема кхерам цIенбаь дIабоаккхилга хIанз ца дувце, тешшаме машарга вугаргволаш йола» (Соч. бизза гуллам, т. 45, оагI. 241) решенеш янзеи гIулакхаш чакхдаханзеи дарг ца хилара хьакъехьара Владимир Ильич Ленина указани.

Цунах латт социализма маIан, лаьттан тIара цун гуманни мисси. Цхьаккха дича а бокъонца йолча социалистически арахьарча политикаца цхьана кхетадулац кхохкам кIаьдбара гIулакх юкъагIа дакхха, герз дIадоаккхаргдола оагIув ца нийсъялийта, паччахьалкхенашта юкъера тешам боабеи моастагIал юкъедоллеи, дунен тIом гIоттабе а хIаьта цу тIехь шоай кулгаш дIоахде а гIерташ Китая маоистски кулгалхоша корзагIбаьнна леладу гIулакхаш Йовзаш я «хIара ноахала шийхила беза тIом» яхаш пекински дипломате яь заявленеш. Цу тайпара установкаши лерхIараши халкъий бокъонца долча хьаштаща тарлургдолаш дац.

Малхбузехьарча пропагандо гIар ийю паргIатон прогресси бахьан долаш кхыча халкъаша лоаттабеча къовсамца социалистически интернациональни солидарность йолча моллагIча акцех лаьца КПСС ЦК-ас парте XXV съезда яьча Отчетни доклада тIа цу тайпара политически спекуляцеш е хIама ца хар санна, ховшшехьа а нах тувлабе гIертар санна лаьрхIад. «Геттара дика ховш ма дий, кхохкам кIаьдбар, машаре цхьана дахар паччахьалкхенашта юкъе лелача гIулакхашта доагIаш долга. Эггара хьалха цун маIан да, мехкашта юкъера къовсам тIа дола дешаши довнаши тIема наькъаца, низ юкъебахара е низа кхерам тIатесара наькъаца къестаде дезаш ца хилар. Кхохкам кIаьдбаро цхьанна а тайпара юхадахац, юхадаха е хувца йиш а яц классови къовсама законаш. Кхохкам кIаьбалара хьалашка капиталистически эксплуатацеца коммунистий машар хургхиларга е монополисташ революцена тIехьа баргхиларга догдаха йиш йолаш цхьаккха а вац», — белгалдаьккхар КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева.

Социализма дунено лаьттан тIара ший исторически мисси леррагIа кхоачашъеш хилар — адамлен паргIато, нийсхо, кортамукъале, машар, прогресс езарий доккха нраз.

Спартак. БЕГЛОВ, АПН политически обозреватель.

Идеологически болхлой семинар

Селхан КПСС Нохч - ГIалгIай обкома политически просвещене цIагIа КПСС обкома пропагандистски группашта, партийни комитетийн «Знание» общества республикански организацейи лектораштa, агитколлективайн политинформаторий группайн кулгалхошта лаьрхIа семинар хилар.

Семинара доакъашхошта хьалхашка «КПСС XXV съезда керттера итогаши чурчеи арахьарчеи политика даькъе парте декхараши» яха доклад йир КПСС XXV съезда делегата, НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председателa Х. Х. Бокова. ТIаккха дIаяхача пятилетка итогехи иттлагIча пятилетке НГIАССР халкъа боахам дегIабоалабара керттерча лостамехи къамаьл дир республика Паччахьалкхен планови комиссе председатела Е. В. Брыксина, «КПСС XXV съездо дунен тIа латтача хьалехи парте дунен халкъашта юкъерча гIулакхехи» лекци йийшар КПСС обкома лектора В. В. Банкина.

Семинара балха дакъа лоацаш вар КПСС обкома секретарь М. О. Бузуртанов.

ПРОПАГАНДИСТАШТЕИ ДЕШАШ БАРАШТЕИ ДОЛЧА НОВКЪОСТАЛА

1976 шерарча № 11 йолча «Экономически газета» тIеи № 3 йолча «Политическое самообразование» яхача журнала тIеи кепа теха араьннай политически экономически дешара системе КПСС XXV съезда материалаш Iомаяра хьакъехьа йола методически рекомендацеш. Рекомендацешка съезда материалаш Iомаелга вIаштIехьдаккхарах, пропагандисташ кийчбарах хьехамаш ду, хIаьта иштта цар тIа я заятеш яра планаши теоретически конференцей тематикеи.

ЛАЬРХIАР ТОЛАМЦА КХОАЧАШДАЬД

КПСС XXV съезда дикача хьокхамашца накъабахар духьа доккхий социалистически декхараш тIанйцар соахка Шалински района механизатораша, механически мастерске болхлоша. Цар дош делар дIадахача шера йиълагIчеп укх шера хьалхарчен кварталашка планагIа тоае езаш хинна ерригa техника 23 февраль тIаккхоачаш тоаяь яккха.

Производства эффективность лакхъяри болх дикагIа бари духьа, 1976 шера халкъбоахама планаш толаме кхоачашъяр духьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхьа юкъе а баха, шоаш денна дош кхоачашдар духьа ерригa торонаш оарцагI а яьха тIатеIар балха. ХIаьта шоашта хьалхашка лаьттача декхарех дика лоархIа а бир совхоза механизатораш а мехмастерске болхлой а. Цунах тешал ду цар балха хьокхамаша а.

Иштта, соахка йиълагIча кварталe планагIа итт трактори укх шера хьалхарча квартале планагIа 25 трактори тоае езаш яр совхозе. Парте XXV съезда сийна къахьегама совгIат кийчдара хьинаре къахьийга керда шу тIаккхачалехьа 20 трактор товйир совхоза механизатораша, хIаьта укх шера 10 февраль тIаккхачалехьа йиса пхийтта а тоаяь яьккхар. Цул тIехьагIа планал совгIа кхы а шин трактора капитальни, шин трактора текущи ремонт йир. Лоацца аьлча хIанз моллагIча дийнахьа кхашкара балхаш дIадолале кийча ба совхоза механизатораш.

Ши - шегIа хьахиннабац из толам. Цунга кхачалехьа дукха низ, хьинар дIаденнад механизатораша, механически мастерске болхлоша. ХIаьта техника тоаеш боахкача наьха болх аттача баккхара йоагIа йоакхо йир совхоза партийни, профсоюзни организацеша кулгалхоша. Низ дIакхоачар дир техника тоаеш хиланза яргйоаца запасной оатхалаш Iалашъяра. Йоккхий, паргIата я тракторни, слесарни, топливни аппаратура, аккумулятораш, кхыйола узлаши оатхалаши товю цехаш. Цхьатарра 18 трактор дIа а оттаяь болх бе йиш йолаш да трактораш чулоацкача мастерске керттерча цехе. Ерригача помещенешка дIайхача хица йIоахъю батареяш латт. ТIера дIайха барзкъаш Iо а даьха хийша болх бу наха. Цу гIулакхо дикка лакхъю цар къахьегама овсарле а.

Боккха теркам тIабохийт совхозе техника тоаеш боахкача механизаторий балхара моральни материальни безам совбаккхара. Иштта, планаш тIехкхоачаш а еш, балха тIа гIалат а ца нийсдолийташ мастерске къахьегача хIара сага 125 процент алапи лу. Цу тайппара алапеш деннад массехказа гидронасосаш, топливни аппаратура тоаеча слесарашта Колосов Василиява, Мальцагов Абубакара, токара Эльмурзаева Хадишата, аьшка пхьарашта Белецкий Макара, Астафуров Василиява.

ДикагIболча болхлой сийна хIара кхо ди даьлча «Молния» яха къахьегама листок арахец. Со мастерске хиннача дийнахьа токарий Эльмурзаева Хадишатеи Межидова Маижатеи, хIаьта слесарий Колосов Василеи Закаев Вахидеи, аьшка пхьара Астафуров Василе сийна арахийца яр къахьегама листок.

Лоалахьа ухкача «Южный», «Гардалинский», «Московский» яхача совхозашкара йоалаяь ялхайтта трактор я хIанз «Шалинский» совхоза мастерскешка тоаеш.

— Соахка вIашагIъехкача цу къоцача совхозашка хIанзарчоа йоацаш я трактораш тоаяра шоай база. Цудухьа тхоай низ дIакхоача новкъостал лу оаха цу боахамашта техника тоаяра. Соахка гурахьеи укх Iайи мастерске болхлоша тоаяьй 47 трактор. Царех бархI трактор цу лоалахьа ухкача совхозий яр,—йоах совхоза механически мастерске заведующе Рядченко Иван Ивановича. — Колхозашкеи совхозашкеи машинно-тракторни парках пайда эцара эффективность лакхъе. Юрта боахама техника лораелга тоаде, мегаргьяц аьнна ханал хьалха из дIаиккхар ца магийта. Юрта боахама ремонтни база дIахо а эргайоаккхаш тоаяран дегIайоалаяран гIулакхаш де, машинаштеи оборудованенеи ремонт а технически гIулакх а дикагIа де. Колхозашкеи совхозашкеи къахьегам вIаштIехьбоаккхилга эргадаьккха тоаде. Квалифицированни механизатораш кийчбелга шерра тоа а де, аьнна да 1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара КПСС XXV съездо тIайийцача керттерча лостамаш тIа. Цу тIахьехамашта жоп луш техника тоаеш ду балхаш ма - могга тешамегIа дикагIа дара техника лоаттаелга, лораелга махулла дикагIа вIаштIехьдаккхара ерригa уйла тIаерзаяь къахьегаш ба тха механизатораш, мастерске болх бу нах. ЙоагIа йоаккхо ю тха боахаме керда механизатораш хьалкхебара а цар квалификаци лакхъяра а,—аьлар Рядченко Иван Ивановича тIеххьара.

Цо дийцар бакъ дар. Иштта, техника ма - могга тешамегIа, дикагIа тоаяра йоакхо еш хилара тешал ду тоаяьча тракторашка хьожаш совхоза парткома, профкома комиссе увттаяьча акташа. ХIанзалца тоаяь хиннача ерригача тракторашта лакха мах беш акташ увттаяьй комиссе.

Халданза йоакхо ю техника лораяра а. Болх баьчул тIехьагIа трактораш, кхыйола техника из лоаттаяра лаьрхха хьалъяьча кхоаленашта кIала дIаувттаю хIара бригаде.

Лаьтта ахара, юртбоахама культураш чуэцара болх шин сменагIа вIаштIехьбаккха карагIдалац совхоза хIара шера — механизатораш па тоъаш. Из кхоачамбоацар дIахо нийса ца далийтар духьа керда механизатораш Iомабара курсаш вIашагIъехкай совхозе. Цигa хIанз дешаш ва 24 саг. Шоай балха говзал лакхъяра цхьабола механизатораш Калиновски профтехучилище бахийтаб.

Дуккхача къамех бола нах ба совхоза мехмастерске болх беш. Иштта эрсий, украинцаш, нохчий. Массе хана шоайла новкъостал де кийча болаш къахьег цар. Цхьан дезала нах санна цхьа барт, цхьоагIо йолаш хьаьнала къахьегаро доахийт «Шалинский» совхоза механизаторашка, механически мастерске болхлошка уж толамаш. **М. ХАМАТХАНОВ.**

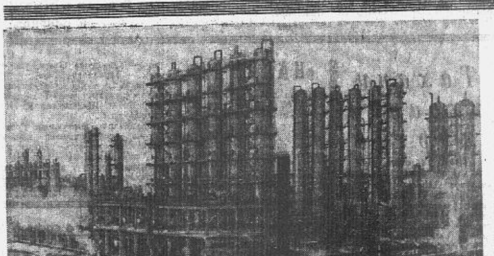

ПРОДУКЦИ ДУКХАГIА АРАХЕЦАРГЬЯ

Тольятти (Куйбышевски область). КПСС XXV съезда дикача толамашца накъаера Куйбышевски синтетически каучука завода коллектив. Съезда сийна лаьрхIадар цо шин бетта заданел совгIа массехк бIаь тони синтетически каучук хьаде. Из декхар толамца кхоачашдир.

Завод — цу отрасле лоархIамегIа ярех предприяти я. Дукха технологе кердадараш, керда производственни процессаш укхаза тахка а техке специалисташа еннача рекомендацех отрасле предприятей балха юкъе йоалаю.

ИттлагIча пятилетке волжски каучук хьаделга дIахо шерде лаьрхIад. Цехашта реконструкци яра, завода йиълагIа йола аргIа болх бе йолалийтара чотах из лоархIаме продукт хьаелга предприяте 1,4-зза лакхлургда.

СУРТА ТIА: изопрен йоакха установка.

Б. БЕЛОЗЕРОВА сурт. ТАСС фотохроника.

МИШТА IАНГАРА ДОАХ ХЬАЙБАШ

Геттара кIезигa да Шалински района «Автуринский» совхоза хьайбашта рационагIа лу доакъар. Иштта, хIара Iатта кхоачийт 10 килограмм силос, 4 килограмм ча, 30 килограмм барда, ах килограмм концентрировании доакъар, цхьа килограмм патока.

Совхозе йоаккхачеи паччахьалкхенга йохкачеи шурий на анализ яьчул тIехьагIа гучадаьлар доахана а Iаснлгашта а кIала хьерцаш хIама доацандаь хотта баьннаб помещенешка. 15 феврале деиз 17 февраль тIаккхоачаш доахангара ца йоаккхаш 463 килограмм шура йисар. Иштта дIахорча деношка а. Бахьан фуд? Шаба хиннаб хин. Хийца цо ди даккхийтар доаханга. Тхо совхозе хиннача дийнахьа болх беш яцар хьайбай комплексера цхьаккха тайпа механизаци. Ша а баь болх ца беш латтар хьайбаш латтача помещенешкара нувхаш, кхо арадоаккхаш йола транспортераш. Дуккхача корашка кизгаш дац. Из кхоачамбоацар нийсдаларах акха кхокхарч бехке ду ферма заведующе Бавчаев Лабаза. Тоаянза я наIараш.

Геттара во Iунал ду Iасаштеп шинараштеи, чухьа шийла йолаш цхьадола Iаьсий цмогаш хиннад. Щендаш ше леладу доахан Багаева Жавадата.

Дика вIаштIехьдаьккхад хьайбашка Iа доаккхилга Шалински района XX партсъезда цIерагIча колхозе. ТкъоалагIа апрель тIаккхаччалца хьайбаш кхаба тоъамболаш да колхозе диса доакъар. Из гучадаьлар тхо а долаш колхоза керттерча зоотехника Катаев Шамилеи шурий-товарии ферма заведующе Рашидов Лом-Iаьласеи баьча лоархIамо. Ала деза из тайпа лоархIам цар доахан чусоцадаьчул тIехьагIа хIанз диазлагIа белга.

Вурийтта доярка я хIанз ферме болх беш. Ма-могга дукхагIа шура яккхара шерра яхь яьржай царна юкъе. Къаьстта теркам тIабохийт шура цIенеи хьоанал лакха йолаши хилийтара.

Ферма дикагIйолча дояркас Умарова Хьявас хIара кхоабача Iаттагара 8,5 килограмми хIара беттача Iаттагара 11—12 килограмми шура йоаккх хIанз дийнахьа. Дика хокхамаш гойташ болх бу дояркас Чемирзаева Зайнапа а.

ДоагIа Iунал ду хьайбашта ферма болхлоша. Ши шу даьлна шинараш, хIаьта уж боахаме 309 да, йIайхача, екъача помещенешка латт. Царга хьожаш ба йоккха балха опыт йола бежа Iуй Ахмадов Абубакар, Джиберханов Хожбаудии, Узуев ИбрахIим.

— ПIайхен екъен я керттерча даькъе шурийца дакхаш Iаьсий кхоабача помещене. ХIара дийнахьа хувц царна кIала хьерца ча. Керда Iодаь Iасилгаш шел ца далийтар духьа цIагIара хьа а кхухьаш кхыметтел юврлашта юкъехьерча ду цхьаболча хьайбаш леладераща. Иштта Iунал ду Iаьсашта, масала, коммуниста Юсупов Вахас, цун сесаго Юсупова Масрас, цар йоIо Зурас. Юкъера ца дувлийташи дулх дика тIаккхетийташи Iаьсий хьалкхедарах хIара бетта юкъера лаьрхIача 740 сом алапи лу цу дезала.

Шалински района Ленина цIерагIча колхоза шурий-товарии ферме 328 етт ба, хIаьта деррига хьайбаш — 1128. Цу ферме кулгалдеш ва зоотехник Камапаев Сайд-Эмин. XX партсъезда цIерагIча колхозе санна хьайбаш дика Iангара дахара йоагIа йоакхо ю укхаза а.

Шелъелча ший ханнахьа йоакхо яь ца хилар бахьан долаш «Автуринский» совхозе турбашка гIолла ферме хьадоагIача хии ша баь хиннабале. Ленина цIерагIча колхозе из кхоачамбоацар ца нийсдалийтар духьа ша беш латта турбай цхьайола моттигаш паяльни лампашца йIоахъеш лийлар массехк дийнахьа ферма слесараш Кагиров Майрбек, Бетукаев ХIарон, Хашумов Саламухьмад. Цул совгIа халданза тIахьожам лоаттабир цар помещене чура нувхаш, кхо арадоаккхача транспортерашта, ша баьча моттигашта дIайха хий тIадетташ ша башийташ кхыдола гIулакхаш деш а.

Цена, тоаденна да доахан. ХIаьта из тамаш а яц. Цена ца беш цхьа етт битац дояркаша. ХIара Iатта дийнахьеи буси кхо килограмм дика люцерна йол, 12 — 15 килограмм силос, ма-буъъа барда, цхьа килограмм патока лу.

Ибрагимов Валида шийсесагаца Зурайцеи веIийца Геланецеи 190 Iаса леладу. ПланагIа 350 грамм тIаккхета дезача хIара дийнахьеи буси 450 грамм дулх тIаккхетийт цар цхьан Iаьсан.

Лоацца аьлча, ала хIама доацаш дика вIаштIехьбаьккхаб цу ферме хьайбаш леладерий болх, цхьабакъда хIанз ферме диса доакъар хьайбаш кхаба 1 апрель тIаккхаччалца мара тоъаргдолаш дац. Из бахьан долаш дIахо йодача хана ма-могга кхом а беш, лора а деш пайда эца беза дисача доакъарах.

Х. МАХИТАРОВ,
республика юрта боахама министерства воккхагIа вола экономист.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера 7 феврале «Сердало» газета тIа араьяьнаяр «Чархаш кхест»— ахчо кисаш дуз» аьнна корта а болаш критически заметка. Назрановски автотранспортни предприяте автобуса тIа болх беча шофера билеташ дIа а ца луш нах дIа-юха кхувлар дувцаш яр из. Цу гIулакхах укх тайпара хоам бу Назрановски АТП партийни организаце секретара нов. Чумакова:

— № 72—46 йолча автобуса тIа шофералла болх беча нов. Гарданова «Электроинструмент» завода болхлошкара ахча хьа а ийдеш билеташ дIатийнадац яхаш «Сердало» газета тIа дувцар бакъдолга дIахойт оаха. ДIахо йодача хана цу тайпара харцахьа хIамаш леладича балхара дIавоаккхаргволга дIа а хойташ автобусий шоферий юкъарча собране чIоаггIа бехк бир нов. Гардановна.

ХЬУВ КХИЙНА ЦIОЛАК

(РЕЙДА МЕТТА)

«Малгобекнефть» НГДУ ОРС-а тикайи столовейи балхага хьожаш рейд дIайолаяьяр оаха, тхоашца МагIалбика горисполкомерча маьхашта йолча комиссе доакъошхой а баьха. Тха хьажа кхийра пхе тика, ресторана, столове балхага: рейд чакх а яьнна яздеш хилча дукха дар бIаргадайнараш. гучадаьннараш.

Масала. ресторана буфете (заведующи Р. Батыжева) корадир мухьар тоханза пхи шуша къаракъ. е ресторана мухьар а е хьадена ха тIайола каьхаташ а доацаш 12 шуша импортни чхьагIар. Укхаза яр витрине йоаца «Ростов». «Наша марка» яха сигареташ. 10 грамм буфете латтачунгахьа озабезам беш дар тараз в. ОРС-а тикашка латтарашкахьа 10 грамм озаш дар кхо тараз заведующи М. И. Гомкортиев волча № 39 йолча а цхьа тараз заведующи Х. М. Якубова йолча № 26 йолча а кхачан продукташ йоккхача тикашка. иштта кхы дIахо а.

Из дерригеи оаха дIайолаяь рейди тIехьашкахьа тотташ дар № 40 йолча галантерейни хIамаш йоккхача тика (заведующи В. С. Зуева) балхага хьажа рейдови бригада йолаелча нийсденнараш. Царех мадарра дийцача бакъахьа хет тхона.

Дукха чам боацаш тIанйцар рейла доакъошхой заведующе а хIамаш йохкаш йолча З. Картоевас а. Юххьанца ОРС-а кулгалхой боацаш ше тика балхага хьожийтаргдац яхаш. тIаккха тика дIа а къайле хьажа. хIамаш эца баьхка нах вIаоттабаь лоаттабе йиш яц шийн яхаш. В. С. Зуева духьал а яьнна болх дIа ца болабеш дукха ха яккха йийзар рейдови бригада. Юххера, чубаьхка нах кIезигбаллалца тика заведующега болх а байташ. уж лаьгIбелча хьожа а хьожаш дIаяхьа йийзар укхаза рейд.

ХIаьта хьажа дезаш дукха моттигаш хиннарI йоккхача тика витринаш. прилавкаш. ворхI подсобка. иштта кхы дIахо а. Нахага йоккха витрине дIа ца оттаеш хьулаяь яда хIамаш гучаювла йолаелча, тайп-тайпара бахьанаш а доахаш ма-могга дукхагIа ха дIаяхийта гIертар тика болхлой. Делкъийна тика дIакъайлача а, хIамаш екка хьаIайна ахча дIадала деза яхаш. из лоархIаш дIаяхийтар дуккхагIйола ха. «Тахан чикассаш хиннаш...». — аьнна юкаера ахча дIадала яха З. Картоева. Из мала хул а хоаш хиннадац тика болхлошта?

ХIара подсобке яр ца йохкаш хьулаяь яда тайп-тайпара хIамаш Царна юкъе яр: импортни маIача наьха кулгайоахкоргаш. кхалнаьха тIормигаш. Иванера дена сапаш. урсийи мIарайи комплекташ. шин тайпара кхалнаьха дIайха йовлакхаш. кхаь тайпара отбеливателаш. керта чешта хьекха басараш хIамаш ютта порошок, импортни зонтикаш. капронови цхарал. иштта кхы дIахо а — ерригаш ткъо совгIа тайпара хIамаш.

Уж ерригa хIамаш дIаара а яхийта нахага дIайохкийтар рейдови бригада. АргIа а этта сиха дIанийцар наха уж. «Каст-каста бе беза акхарна тохкам», «Цхьаккха мегаргйола хIама хьа мича йохк акхар».— уж къамаьлаш дар наха дувцаш хьахозаш.

Цул совгIа подсобкашка яр витринашка йоацаш йола тайп-тайпара гIалкхаш, броткаш, кхалнаьха а маIача наьха а запонкаш. Тика заведующе яхачох, ОРС-а экономиста мах хувца беза аьнна ядар уж. Цхьабакъда цар мах хувца безилга гойташ каьхат-м дацар.

Цхьан прилавка кIалхара корайир витрине йоаца ши кримплена юбкеи ши пазата кофтеи. Уж ший йиIий берашта йита я, аьлар В. С. Зуевас. Укхаза бар кхо тIормиг а. Царех цхьанне чу шин коча кримплен доаллар, цхьабакъда тика тIа дохкаш-м дацар кримплен. Из тIормиг а уж кIадаш а уборщица да В. С. Зуевас аьлча. вокхо керсти дир. ТIаккха: «Царех цаI Д. Цицкиевай, вож Р. Даскиевай да», — аьлар заведующе. ХIаьта уж болх беш а бацар цу дийнахьа. ТIормиг да воацаш бисар. Подсобкашкара кораяьча кримплена шин коча — «цаI шийнеи цаI ший йоIаи йита я», — аьнна дIадерзадир В. С. Зуевас.

Хьулаяь ядачара гучаьнна цхьайола хIамаш тика чу маца хьаккхаьчай а цар маьхаш а ха вIаштIехьдаланзар, В. С. Зуевас фактураш хьа ца хьокхар бахьан долаш. «Отчеташца ОРС-а бухгалтере дIаяхьийтай уж», — аьлар цо.

Балха ха чакх а яьнна. сайрийна ворхI сахьат даьлча тика дIакъайлар. КIувсаш доххкара гIулакх мишта латт хьажа доларах хIама хиланзар. В. С Зуевас хьахьокха тиганзар аргIанна латтарий журнал а кхыдола каьхаташ а. Из болх тIехьагIа дIахо хьорг хилар тика болхлошка дIа а аьнна, дIа ца яхача яланзар рейдови бригада.

Цигара аьрдехьа го баха доладелар гIулакх. ЧIоагIа нийса хиннад «Бус лаьттача хударо мотт Iомабаьб», — яха халкъа кица. СалоIа денош дIадаьнначул тIехьагIа рейд дIахо яхьа гIортарах хIама хиланзар. Маьхий хьакъехьарча комиссе председатела М. У. Мальсагова рейда къоастабаь хинна нах хьабахкийтанзар.

Рейд соцаяра бахьан фуд ха тхо горисполкома председатель К. Т. Яндиев волча дахача, из Грозне ваха цIагIа хиланзар. Цун заместителa Н. Ф. Мордвиновас аьлар:

—ОРС-а хьакъехьара гIулакхаш председатела ше леладу Тха бокъо йолаш хIама дац цига. ХIаьта рейд соцаярах сона хIама хац...

ШоллагIча дийнахьа «Малгобекнефть» НГДУ ОРС-а № 40 йолча тика болхлошкара В. С. Зуевайгарси З. Картоевгарен дIаьхха яздаь каьхат кхаьчар редакцега. Газетеи МагIалбикерча общественностеи викалаш «бехке беш» дукха хIамаш яздора цар.

Лоацца аьлча, ма-могга сихагIа тахка дезаш дар гIулакх.

ХIанз тхо КПСС горкома хьалхарча секретара кабинете да... Тхоца цхьана гIулакх тахка укхазара къоаставир горкома инструктор У. Алероев.

Тхоашца цхьабола рейда доакъошхой а болаш, парте горкома инструкторца У. Алероевца цхьана письмона тохкам беш, № 40 йолча тика чура кхы цIаькха а гучадаьлар тхона советски торговле бокъонаш телхаеш дола гIулакхаш. Нов. Зуевай кабинете цхьан саьп чу ядар массехк пар кхалнаьха хьамча иккаши, цIагIа тIаювхаю цIе бос бола маьчеши, кхалнаьха барзкъаш деча кримплена материали. Витрина тIа йоацаш яр уж хIамаш.

ДIатехкача тика чу латтарий лоткъама тIа дувцарех цхьоккха хIама бакъхиланзар, тIаккха малагIа бахьан долаш юкъахъяьккхай рейд? Цу деша уйла яйташ дар, дага а доацаш тхо нийсденнача, КПСС МагIалбика горкома бюро хинна къамаьлаш. Горкома инструктора У. Алероева лоацца дIадийцар тика чу латтарий письмо тIа дувцараш харцхилларах а цига торговле бокъонаш телхаеш моттигаш кхы а гучаяларах а. Цхьа юкъ яьлар саг йист а ца хулаш сатем этта. Из боха а беш, тхога хьаттар:

— Оаш фу ях?

— Фу аргда укхаза? Бокъо йоацаш рейд соцаьлга гуча ма-даьннадий. Из юха дIайолае а дIачакхъяккха а еза-кх...

ЯлхлагIча феврале 4 саг юкъевола рейдови бригада яхар № 40 йолча тика чу 20 ли хьалха юкъахъяьккха рейд дIахо яхьа. Пхийтта сахьат даьлча хьаелла езаш йола тика, пхийтта сахьати шовзткъа минути яьлча мара хьаелланзар. «Ер-м делкъел хьалха а хиннаяц болх беш: тхо-м ер хьаелларга хьежаш Iуйрийна итт сахьат даьлча денз латт», — йоахар наха.

Тика хьайийллачул тIехьагIа, бокъонаш дIа а хьекха, рейда доакъошхоша кIувсаш доккара каьхаташ хьахьокхар дийхача. В. С. Зуева лерг хьокха а яшанзар.

— Аз шо ОРС-а начальник Ганиев воацаш хьожийтаргдац кIувсаш доккарга. Уж шугара яраш санна бокъонаш йолаш хIара кхоалагIвар воагIа укхаза, — аьлар В. С. Зуевас, вIалла шек а йоацаш.

Цхьа сахьат гаргга ха яьлар ОРС-а воккхагIвола товаровед Танкиев рейда доакъошхошта духьалъяла бокъо ца хиларах В. С. Зуева дIакхетае гIерташ. Цунах а хIама хиланзар. Района кулгалхочул а, рейдови бригадал а, шоай товароведал а чIоагIагIа хилар тика заведующи. Шоаш дIатIа на битарах акт а оттаяь, дIа па бахача кхы де хIама дисанзар рейда доакъошхой.

Цул тIехьагIа цIаькха района кулгалхой болча а даха, царгара халла цурам а даькха, цар ОРС-а начальникага телефон а теха, А. Ганиева яздаь каьхат а дена 11-ча феврале, вешта аьлча, цига хьажа доладеннача 26-гIча дийнахьа, дIачакхдаьккхар рейдови бригада № 40 йолча тика тIа кIувсаш мишта дохк хьожилга. Фу хьажар дар из цу дерригнел тIехьагIа?!

ХIаьта а укхаза гучадаьлар цIенхашттара кхоачамбоацараш. Масала, аргIанна оттаяьй яха спискаш формана хилар. ВIалла аргIа а йоацаш ОРС-а кулгалхой, керттерча даькъе А. Ганиева распоряженех дехкад дуккха кIувсаша импортни палазаши. АргIа йохаеш дехкад аргIанна дIаязбаьча нахага дехка кIувсаш а. Хьалха латтача 224 сагах 104-нена кIувсаш деннадац, царел тIехьагIа латтарех 26 сага кIувсаш деннад, аргIа толха а еш...

Белгалдаккханза далац цхьаькха а — рейд дIайолайича денз ОРС-а начальника А. Ганиева гучахьа цаIи къайлагIа кхыдари леладаьлга. Цо шийца къамаьл деш рейда духьала цхьаккха хIама алацар. Цул совгIа: «Рейд чIоагIа пайдане а хиннай, цу дийнахьа санна № 40 йолча тика тIа цхьаккха выручка а хиннаяц, В. С. Зуева рейда духьалъялар Iалаьмате харцахьа да, цун а цхьанне а бокъо яц газета рейдови бригада шоай балхага ца хьажийта, аз бергба хьона цун болх кхоана», — йоахар.

ХIаьта ОРС-а тикайи столовейи кулгалхой а кхыболча бехктокхамерча болхлой а совещане А. Ганиева дийцар кхылар да.

Районе цо лаьр могийташ ва аьнна дуккханешта хеташ волча шийн начальника шийн оагIув хьаллаьцача, кхы фу деза тика заведующена? Цудухьа хиннаяц В. С. Зуева вIалла шек, района кулгалхочун дош дохаде а республикански газета рейда доакъошхой тика балхага хьажа тIа ца бита а. ЧIоагIа уйла яйташ, тамашийна хIама да из.

Цул а тамашийнагIа да цхьаькха. Торговлен бокъонаш телхаеш ,ткъо совгIа тайпара наха дукхагIа хоатташ йола хIамаш царга дIа а ца йохкаш хьулаяь йоадаяь № 40 йолча тика болхлой В. С. Зуеваи З. Картоеваи района кулгалхоша хьаллацар, цар харц логкъам тохка а ца тохкаш бакъ а лаьрхIа республикански газето моттигерча общественноста новкъосталца дIайолаяь рейд юкъахъяккхар.

Эггара хьалха хаттар отт: малаш ба района кулгалхоша иштта чIогIа оагIув хьаллаьца, моза а тIахар кхераш лорабеш лелабу В. С. Зуеваи З. Картоеваи? Укх тIеххьарча ворхI — бархI шера арадийнача городерча «Ленина байракх» газетага хьежача гучадоал, цхьан хана цIенхаштта торговле бокъонаш телхаяр, дуккхаза эцархой Iехабар, парца гIожа хилар, ахчаш эшар бахьан долаш уж балхара дIабаьха хиннилга. Хоьш дац юха а уж тикашка балха малагIча бокъонах нийсбеннаб. ХIаьта гуш да шоай хьалха хинна харцахьа оамалаш царех дIа ца яьннилга. Цунна къаьгга тешал ду хIанз яьча рейдо, лерттIа чакх ца йоалаш йисаяле а.

ШоалагIа хаттар отт: хIана лаьцаб МагIалбика кулгалхоша иштта бола нах хьал, хIана я МагIалбике торговле бокъонаш телхаерашта иштта паргIата? Цу хаттара дизза жоп дала дукха халагIа да. Цхьабакъда, из оагIув кIезиг дукха сийрдайоаккх торговле болхлоша шоаш.

В. С. Зуевас мукIарал дир, цхьаккха каьхат а доацаш, духхьал А. Ганиева хьаалларах тика тIара цхьадола кIувсаш доккарах. Хьаннеи мели уж дехкад хьаала тиганзар. Цхьабакъда цо хоадам боллаш аьлар: «Хьаалийта цхьан хьакимга, ше укхазара аргIа йоацаш кIувсаш дихьадац аьле. Из ала йиш йолаш вац царех цхьаккха». Цо аьнначоя яьшк тохаш санна дар А. Ганиева жоп а:

—Бакъда, аз доккийтад иштта кIувсаш. Фу начальник ОРС-а ва со, нагахьа санна везача-вовзача сага аргIа йоацаш кIувс бала ца моге? Цу хьакъехьа каьхаташ укхаза са сейфа чу дала, дIахьоккарг а дац. Шоашта ма-хой шолна, тха учет чIоагIа йолга. Цхьа кIувс бодац тхона ца хоьш дIа...

А. Ганиева хьаала тигадене а цо бувца цхьабола, цунна хьаштдола нах гойташ да кIувсашта аргIанна латта нах тIаязбаь книжка чакхдоаллача даь йоазув: «Малсаков — 228, Яндиев — 168, 336, Хремкин— 150, Томов — 336, 150, 112...».

Малаш ба уж? Уж ба города прокурор, горисполкома председатель, судахо, иштта кхыбараш.

Цудухьа хетий-хьогI ОРС-а начальника А. Ганиевна, № 40 йолча тика болхлошта В. С. Зуевайна, З. Картоевайна, кхыболча торговле бокъонаш телхаерашта фуннагIа-моллагIа шоаш дича мегаргда, шоашка хIама ала саг вац аьнна?

Фу ала йиш я цу дерригнех? ВIалла шийна дага а доацаш цунах тоъал нийса аьлар ОРС-а начальника А. Ганиева, В. С. Зуевас ше воацаш тика балхага хьажийтац рейдови бригада, укхаза хьавоагIавалар хьо, аьнна шийга телефон техача:

—Из тика а Зуева а къамарга шол лоацаш тIаяьнна цIолак санна са дIа а лаьца латт сона. Цо-м фуннагIа а дерг ма-дий... Со цига дIаван? Со-м болх баьлча меттел, балха хана а водац цу тика тIа...

Да а да МагIалбикерча ОРС-е а цунна гонахьа а доаллар хьув кхийнача цIолака тара. Цунна дарба ле саг корвергхиларах тхо тешаш да.

М. ТУМГАЕВ,
А. ХАРСИЕВ,
тха спецкораш.

Доазол дехьара

МАССАНЕНА ГIОЙЛЕ ЙОЛАШ ДОЛА ЦХЬАНА ЛЕЛАДУ ГIУЛАКХАШ

Рейне доал деча коалице лидераша шоаш къамаьлаш деча хана цкъа санна дуккхаза а белгалдаьхад, кхохкам кIаьдбара, ФРГ-ена а Советски Союзаи кхыча социалистически мехкаштеи а юкъара гIулакхаш дIахо лер тIа дахара политика альтернатива йолаш ца хилар. Масала, федеральни канцлера Гельмут Шмидта дукха ха йоацаш «Зюддойче цайтунг» яхача газета ше еннача интервью тIа, КПСС XXV съездагара фу хилар догдоахаш я Бонн, аьнна шийга даьча хаттара жоп луш аьинад: «ХIанзле а стратегически наступательни герзашта доазув оттадара хьакъехьа США-ца яьча соглашенешка, Берлинах лаьца йиъ оагIорахьара яьча соглашене тIа, Московски договора тIа, Хельсинке ерригача Европа юкъара Совещании а хулаш чакхъяьннача переговорашка хьахьекха кхохкам кIаьдбара тIаерзаяь советски политика Л. И. Брежнева, гIорваьнна воккхача советски кулгалхочун цIераца ювзаенна я. Советски Союза Коммунистически парте съездо КПСС ЦК Генеральни секретара из никъ бакъбари чIоагIбари да сона лайча ловргдар», — белгалдаьккхар Г. Шмидта.

Цу тайпара къамаьлаш деш хоз хIанз а, октябре Бундестаге хургдолча хоржамашта хетаяь кампани дIайолаеннача хана. Уж уйлаш дуккха а дукхагIа болча харжархошта махеттара я. Масала, общества на фу хет хьажа эггара тIехьагIа хаттараш даьрех (хаттараш даьд массе тайпарча нахага) 76 процент бараша хьакхайкадаьд вай мехкашта юкъе цхьана леладу гIулакхаш дIахо чIоагIдара шоаш тIехьа хилар.

Байнача бетта Бонне хиннача советско-малхбузенгерманcки парламентски симпозиуме дакъа лоацаш хиннача СССР Лакхехьарча Совета депутаташа даьча къамаьлашта чIоагIа раьза хилар ФРГ политически гIозарашка меттел, хоржамаш хулача ханашка социологашa чIоагIа безбаь лелабеча «улица тIарча наха» юкъе а. Цига хиннача советски доакъошхоша белгалдоахар, СССР-ан ФРГ-енеи юкъера гIулакхаш корта болаш дегIаккхувлар КПСС XXIV съездо тIайийцача машара Программа бIарчча цхьа дакъа хилар а цудухьа конъюнктурни уйлаех тийша хIама доацаш, принципиальни лоархIам болаш хилар а.

ХIанз хьайийллача КПСС XXV съездага чIоагIа доглоахаш ва мугIарера малхбузехьара немец, цу партийни форумо укхаза хIараиена йовзаш йола советски машара Программа дIахо кхоачашъяра тIаберзабаь никъ белгалбергба аьнна хеташ ва из.

Цу тайпара уйлаш иштта хила йоагIаш а я, хIана аьлча кхыметтел политика гаьна йолаш болча ФРГ-срча наха а кхетаду, кхохкам кIаьдбар цар хьашташа ма-иххара а долга. Дукха а дукхагIа болча малхбузехьарча немций шеко яц хIанз, ФРГ, малхбузехьара кхыдола мехкаш а санна, хала экономически кризис Iувшаш йолча хана, тIема кхохкам кIаьдбарцеи шерра машаре цхьана гIулакхаш леладарцеи хьалдизача политически кхохкам кIаьдбара гIулакхо дIахо ца дохалуш дахкийсачара арадовла никъ хьабеллаш хилар.

Цу цхьан ханна малхбузехьарча немций сакхетам чу чIоагIлуш латт вай шин мехка юкъера юкъмоттиг вIаши тешам хилара ларда тIа цхьана леладеча гIулакхий лоархIаме дакъа, модель хиларах йола уйла. Тахан а тIехьа 10 эзар болхлочоа болх бе моттиг Iалашъю кризис къаьстта чIоагIа Iаьткъача малхбузенгермански промышленноста доакъошка ФРГ-ес Советски Союзаца цхьана гIулакхаш леладеш хиларах. Дуккхача моттигерча экономисташа хетачох, мехка экономике лоархIаме фактор а хинна дIаэттай советско - малхбузенгермански торговли.

ФРГ реалистически «малхбоалехьара политика» Брандта, Шмидта, Шеела, правительственни коалице кхыча боккхийча лидерий цIеращца ювзаенна а цунна карагIдаьнна лоархIаме хIама а да. Цхьа бахьан доацаш дац «малхбузехьарча политика» дешаш хIанз хоржамашта хьалхарча къовсама юкъмоттигерча темаех цаI а хинна дIаотташ латташ хилар.

Н. ПОРТУГАЛОВ,
АПН соб. корр. Бонн.

БОНН. ЧIоагIа теркам тIабахийта КПСС XXV съезда балхага ладувгIаш хилар ФРГ къахьегамхой.

СУРТА ТIА: Бонне ваха саг «Унзере цайт» яхача газета тIа кепа теха съезда балхах йола отчет ешаш ва.

ТАСС корр. А. УРБАНА телесурт, ТАСС фотохроника.

Iалам-сага рузкъа

САГ— оалхазарий ДОТТАГIА

(хиннар).

Вай мехка ерригача районашка тоъал шелал эттай укх Iай. Къулбехьен районашка хIанзалца наггахь мара ца хулача а шортта лоа диллад.

ДIайхача меккашка дIаух акха гIажаш, боабашкаш, гIарагIураш. Юхедусараш зIамига хьазилгаши кхокхарчи да-

ХIанз вайцига а иштта дукха лоа уллача къилбаседа районашка кхы а дукхагIа да из. Лаьттан Iаьржа кIаьд ца гуш ах метр совгIа лоа уллача мехкара даа хIама лаха хала да оалхазараштa сага новкъостал ца хилча. ХьунагIа лелараш-м гаьнаш тIа, кIотаргаш тIа, Iо ца легаш юхе йнса комар, хьамиск, эсти, кхыдар диаь а цхьа хIама дора. хIаьта юрташка, городашка лелараштa коашка хIама корайоагIар. Таккха шаьрача ара гобаьккха лоа мара кхы хIама доацаш дисача оалхазаро фу дергда?

Иштта бисача кхокхо даьр дийцар сона новкъоста. Дукха ха йоаццаш вайцигара вагонашца продукци ийца водаш город Челябинска юхе кхоачача хана хиннад из. Машиннаькъа хаьхо чуIеш вола зIамига цIалг мара доацача разъездe сеца латтар эшелон. Цитга сахилар. ЦIайза шийла Iуйре яр из. Новкъоста ший вагона нинI хьаеллаше бена чуийккхаб кхокха. Цецваьннача висав вож. БIарг макхоачча дIа-хьа хьежача нях баха моттиг яцар гуш. Шийгара маькх аьта а аьта Iотессар цо юстара. Пийшк йоагаш Iайхача вагона чу шийца машаре волча сагаца Iийра кхокха.

«Иштта шийна кхерам тIабеча, шелалах, моцалах кIалдисача саг волча доагI-кх оалхазар» яха уйла чуессар цун кер чу.

Т. АРЧАКОВ.

БЕСЛАНА ДУКХА ДЕЗА ГIУЛАКХ

ЗIамига волаш денз оалхазараш, хьайбаш дукха дезаш, царца безам болаш ва Беслан. Цунна эггара дукхагIа дезарех гIулакх да «Зверинце» оакхарашка, хьайбашка, оалхаззарашка, кхыйолча дийначаⁱ хIамашка хьежилга. Сахьаташ доах цо цига ниийсвелча оакхарий клеткашта хьалхашка латташ, цар оамалаш зувш. Иштта дукха еза Беслана говраш, жIалеш, кхыдола хьайбаши оакхарийи юкъе а долаш хьахьокха циркера номераш а.

Массехк шу хьалха хIаьтта яьккха котама кIориг ера Беслана гаргарча нахагара. Балкона тIа лаьрххIа моттиг а яь хан-ханахьа хIама тоссаш, из кара Iомае волавелар Беслан. Царна юкъера доттагIал чIоагIделар. Селла чIоагIа Бесланаца хьайийна йола кIориг цIагIарбаращца а хьаккашта яр: тIаьр юкъе а дилла дIахьекха хIама дуар. ХIаьта Бесланацара хьоашал ший тайпара дар зIамигача оалхазара. Цун балам тIа а хайя ягIаш дукха ха йоаккхар цо Беслан урокаш Iомаеш волча хана, е из коа тIа араваьнна салоIаш волча хана. Иштта яхаш йоккха котам хилар кIоригах.

Цкъа ДОСААФ-а жIалеш леладерий клубе ваха чувеча Беслана чIоагIа лаьрхIар дикача породах йола жIале кIазилг, а леха из хьалкхее аьнна. Хетташ лелаш юккера а корайир немций овчарках йола маIа кIазилг. Нанас гIулакх мога а даь ийца кIазилг а йоалаеш чувенача дийнахьа бoарам боацаш гIадваха вар Беслан. Цу дийнахье «Пепел» аьнна цIи тиллар кIазилгах. Ши бутт баланза дар Пепел цу хана.

Керде декхараш тIакхийтар Беслана хIара денна долча гIулакхашта. Эггара хьалха уйла е езарех дар кIазилг лоаттаде моттиг кийчъелга. Юха а балкон дага ехар — кхы моттиг яцар. «Мел моттиг еза цискал кIезига лакхагIа мера доацача кIазилга?» —ше-шийца дагавуларъ Беслан. Къонахчоа юкъага гIолла доагIаш лакха овчаркаш хулилга тIехьагIа мера дага дохензар-

Иштта кийчйир Пепела чуIе моттиг, дIадоладелар цун кердача даьцара керда вахар. Сихха чIоагIделар цу шиннена юкъера хьоашал. Хадданза ший йоакхо еш волча Беслана мел яхар де кийча дар Пепел.

— Дешара новкъа хулий хьона иштта кхыча гIулакхашта Iа ха йоаяр? — хаьттача Беслана йоах:

— Пепелца аз салоI. Из Iомадеш, цунга хIама дуийташ, кхыдола гIулакх цунна деш аз йоаю ха — школера чувеначул тIехьагIа а урокаш Iомаяь ваьнначул тIехьагIа а аз салоIаш йола ха мара яц. Иштта оттаяь я са ден распорядок а.

Ийс бутт баьннаб хIанз Пепела. ВIалла тара дац из бурдолг санна хьаьрча а долаш Беслана доаладеча хана хиннача кIазилга. Истолага хьалкхоачаш дегIаденад.

«СССР Герзашцарча Низашка а халкъа боахаме а наха гIулакх деча дикагIа лоархIача породех жIали да немций овчарка; хIаман дика хьаж кхеташ, хIама дика хозаш, бIарг сийрда болаш да, Iомадеш етте да», аьнна яздаьд жIалеш леладарах долча справочникаш тIа.

Пепел дика леладарах, цунна дика оамалаш Iомаярах № 97 йолча грозненски школа 10-ча класса дешархочов Дзариев Беслана ДОСААФ республика комитета цIерагIа диплом деннад, хIаьта Пепела — «СССР служебни жIалеш леладара Федераце» медаль еннай.

— Советски Эскаре гIулакх де сай доттагIа Пепел сайца а долаш Даьхен доазонаш лораде ваха лерхI аз. — Вохийтаргва, аьнна военкомате дош а деннад сона, — йоах Беслана.

Из хIанз цунна дага латтар мара дац. Цу ханага кхачалехьа школа йистеяккха езаш ва Беслан, дукха хIамаш кхы а Iомаде дезаш да Пепел а. Цул совгIа шоашта карагIдаьннар дIахьонкха кастта республика жIалеш леладерий клубе хургдолча хьажаре дакъа лаца дезаш ба Беслани Пепели. Цунна а йоагIаш йола кийчо яьй.

С. СУЛТАНОВ.

СУРТА ТIА: Беслани цун тешаме доттагIа Пепели.

Б. ДЗАРИЕВА сурт.

ЙиIиги хьазилгаши

Инночкий пхиъ шу даьннад, хIаьта хьазилгий-м иззаⁱ хургдац. Уж дий а е кхыдараш дий а хац, цхьабакъда ер шоллагIа Iа да хьазилгаш Инночка араяларга хьежаш наIар тIа уха.

Тахан къаьстта шийла я. Цудухьа фега ара ца йоалаш ягIа йиIиг. ХIаьта цар тхов тIа даха хьазилгаш из араяларга хьежаш барзкъаш хьалтувсача тIирга тIа дагIа. Даим йиIиг араювлача уйчен наIарга хьежаш дагIа уж. Наьн - нанас цу дийнахьа йиIиг ара ца яккха лаьрхIадар.

— Нани, сиха тIаювха сона хIамаш, сога хьежаш дагIа са хьазилгаш — аьнна цIогIа техар цо, корах арахьежа оалхазараш бIарга а дайна.

Цунна барзкъаш тIа а дийха маькх яла йийзар. Из дIаараьлча цунах къаьхка боала лакхагIа йолча ткъоронаш тIа а хайша борилгаш санна дола шоай герга бIаргаш йиIига бе йоаллача маькха бедагахь хьежадора цар.

Сихха-сиха зIамига гIа а боаккхаш, коа лаьттах Iотеха доаллача гIанда дIатIа а яха цу тIа гIоргIастилгаш IотIадехкар йиIига. Кхера а кхераш Инночка юхера дIаялар дог доахаш ткъоврон тIара ткъоврон тIа кхувсалуш лелар хьазилгаш. Котамашка санна «цып-цып» оалар йиIига. Цар оамал яйзаяр цунна. Юстаръяьнна дIаэттар из.

Ше уж кхаьба яьлча пела оаркхилга чу а детта хий арадера цо. ГIаддаха хьазилгаш тIедеттаделар.

— Ше кхоабаш леладу хьазилгаш довз йиIига, — яхаш дийцар сона йоккхача саго. Царех хIаранена цIи а тиллай цо. СихагIеи майрагIеи долчох «Тарасик» аьннад, эггара, зIамагIчох «Леночка» оал. «Харцахьа дар», «Говза дар» яхаш да царех цхьадараш.

Х. МАХИТАРОВ.

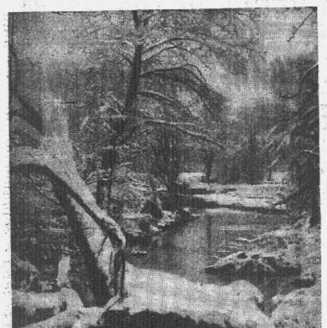

Iан тIеххьара денош. С. ТЕМИРГАЕВА фотоэтюд.

ХЬАЙБАША УЙЛА ЙОЙ-ТЕ

Цу хьакъехьа цкъа цхьан новкъостаца къайсар аз. «Хьайбаша вIалла уйла яц— йоахар цо — из сага мара дилладац». Аз бакъдацар из. Из къарве массехк масал доаладир аз.

«Тарзан» яхаш жIали дарса. «Красный молот» завода юхе Коммунистически улицагIа вахар со цу хана. Из доккха долаш тилла яцар из цIи, кхеташи майрен дар из. «ДIадала, хьадала, Iоха, гIулакх де» яха а кхыдола а дукха дешаш кхетадора цо. Циска кIоригашца а оагIув билла, царца ловзар. Цкъа наьха циска кIориг ера коа. Циско ший кIоригаш кIоеш из лелхайора. Цу гIулакхага кIирделле хьежаш хулар «Тарзан». ТIаккха фу дар а хац, эгIаздахача цо цискагара хьа а боаккхаш чкъаьра, дулх, маьхк тела даьлар из циска кIорига- «хьахьий, миска, яа хьайна» — яхаш мо.

Маьлха ди денача дийнахьа коа араьннаяр циска кIоригаш. Кхоъ чарх йолча велосипедаца коа го тувсаш лела кIаьнк циска из тIатоха гIерташ хьувзар. Из зувш дагIа «Тарзан» велосипеда чарх циска кIоригашта гарга ма яххиге Iахар- хIаьта цхьайолча хана кIаьнка тIа а кхоссалора. КIаьнк юха воалар. Цо леладаьр циска кIоригашта кхерамe долга кхетадора цо. ХIаьта ше дIабенна кхача буаш циска кIориг йоаллача хана юхе Iо а диже, дIабахийтача хьалхарча шиш кога тIа корта а билле таккхал уллар из.

Из деррига а дийцача кIезига кIаьдвелар соца къийсар. ТIаккха дукха ха йоаццаш арадаьннача «Советская Россия» яхача газета тIара Б. Рябинина статья аз дIахьекхача ше яхачох юхаваьлар из. Цу тIа дувцачох къаьна циск никъ хоадабаь тIехдоалаш масса йоагIаш автомашина хиннай. Циска бIаргагуш хинаяц машина. Овчарка хиннадецаре душ хиннад из. ТIеххьарча секундах дIатIахьийда фоартан тIара хьа а лаьца тротуара тIа даьккхад цо циск.

Къулбехьен Африке а сакъердаме хIама хиннад. Цхьан сага жIали къайгаца тайна дахаш хиннад. Цхьан дийнахьа жIали дайнад. Лехача а корадаьдац цунна из. ХIаьта къайг дукха кхача беха яьннай. Даггара Iийха а Iийхе дулх е маькх ийце дIайодаш хиннай. Цо фу леладу хьажа лаьрхIад дас. Из мукъагIа боанго лаьцача жIалена кхача кхухьаш хиннай.

В. ЖУК.-ТРИПОЛИТОВ.

1978 ШЕРА ЧОТАХ

Назрановски автотранспортни предприяте эггара йоккхагIа опыт йолча водителех цаI ва таксист Оздоев Махьмада Жабраил. 28 шу да цо водитель волаш болх бу, хIаьта Назрановски автотранспортни предприяте цо къахьега пхийтта шу дизад. Ший профессех тIехдика кхеташ, шийна тIабилла моллагIбола болх цIенен бизаи кхоачашбеш, ше лелаеча машина дика доал а деш башха-дика къахьегама толамаш доахаш хиларах сий даьннад цун коллективе. Укх тIеххьарча итт шера профсоюза месткома член а волаш юкъарча вахаре хьинаре дакъа лоацаш хьавоагIа из. Дуккхача хана денз лелаю цо коммунистически къахьегаз ударник яха сийлен цIи.

ИйслагIча пятилетка задани Оздоев Жабраила кхоачашйир кхаь шерей ах шерей. ПятилеткагIа паччахьалкхен кассе планал совгIа цо дIаделар 9475 сом. Цхьаккха шу дIадахийтац Жабраила къахьегама овсарле лакхъяра задани тIехкхоачаш ца еш. 1971 шера план цо 110.7 процент кхоачашъяь яле ийслагIча пятилетка тIеххьарча шера план 181.2 процент кхоачашйир. Духхьала дIадахача шера планагIа лаьрхIачул совгIа цо пачахьалкхен кассе дIаделар 3855 сом. Транспорт дIа-юха лелара коэффициента задани дикка тIехкхоачаш а еш цун боарам 0.91-чега кхачийтар цо. Пятилетка шерашка Жабраила кходир 3529 килограмм бензин, 11 процент нормал дукхагIа яхийтар чархаш. ХIанз 1978 шера чотах къахьегаш ва из.

Жабраила хьабенача къахьегама наькъа боккха мах баьб. Цунна еннай ленински юбилейни медаль, къахьегама сийлен III степена орден. Иштта цун наькха тIа лепаш я «1974 шерен 1975 шерен социалистически яхье котваьннар» яха шиъ сийлен знак, «ИйслагIча пятилетка ударник» яха сийлен знак, «авари йоацаш болх бер» яха значок. Къахьегама ветерана дуккхаза сийлен грамоташ тийнай. Царча юкъе я РСФСР Министерстви профсоюза ЦК, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташ. ДIаяхача шин пятилеткагIа тIера Iо ца доаккхаш Нохч-ГIалгIай транспортни управлене сийлен доска тIа хьалтеха даьллад цун портрет.

Йоккха опыт йолча водитела ше хьинаре къахьегарал совгIа кхетамца вIаштIехьбаьккхаб ше керте латтача таксистий бригада болх а. цун бригаде пассажирашта гIулакх деш «ГАЗ-24» яха 17 такси я, цар тIа болх беш 33 водитель ва. Предприятерча ерригача бригадашта юкъе эггара дикагIа лоархIаш я цун бригада. Цо а къаьгта хьахьокх кулгалхо дика хилар. Бригада водителий къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъяра, цар бехктокхам айбара автомашинаш массаза дикача технически хьала тIа хургйолаш гIулакх дара дукха кхетама болх бу Махьмада Жабраила.

Бригадерча водителашта дола закон а хиина дIаэттад: «рейсера чувеча юха рейсагIа араяла хьай машина кийчъе» яха гIулакх. ХIаране тIагIертта къовсам лоаттабу хIара сменагIа нормаш тIехкхоачашъяра.

Иштта къахьегам вIаштIехьбаьккхача коллективо доаха къахьегама толамаш а дог гIоздоахаш да. Пхе шера план дIадахача шера 12 ноябре кхоачашйир. ПланагIа лаьрхIачул совгIа хьахинна доход 26,5 эзар сом да.

«1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш» яха КПСС XXV съезда Директиваш чIоагIа раьза болаш тIанийцача бригада водителаша кхы а дикагIа къахьегаш дIадоладаьд иттлагIча пятилетка хьалхара шу. Хьалхарча шин бетта план КПСС XXV съезд хьаеллача денга кхачалехьа кхоачашйир. Укх шера план 25 декабре кхоачашъе, планагIа лаьрхIачул совгIа мах эцаш 2,5 эзар километр никъ бе, 2,6 эзар сом доход е, доагора-смазочни материалаш 2 процент кхое лаьрхIад цар. Бригадира ше дош деннад шера план цхьоалагIча сентябре кхоачашъе. Из цо толамца кхоачашдергхилар хьахьокх шин бетта план 20 феврале цо кхоачашъяро.

Н. СМИРНОВ.

Тахани кхоанеи хургда

13 март.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 11.00. «Къона леннинец» яха клуб. СССР-а спорта мастераца вIашагIкхетар. 14.00. «Карла Маркса сийна» яхача книжкайи журналийи выставкера беседа. 16.00. Болх бу халкъа судахой харжара агитпункто. 18.30. «Глобус» яха кинолекторий. Iилма - популярни фильмаш хьокхар. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. Локх «Интер» яхача вокально - инструментальни ансамбло. 19.15. ШозлагIа фильмаш хьокха кинотеатр.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Дерригa ха безам баз» — дагахьара журнал. Iилмахоша, йоазонхоша, художникаша дынах. 12.00. Истола тIарча теннисах ловзара спортивни яхьаш. 16.00. № 52 йолча юкъерча школа художественни самодеятельноста концерт 18.00. В. И. Ленина цIерагIарча культура Дворецa художественни самодеятельноста концерт — «Мехка гIолла го боах фестивало».

Н. К. Крупскайя цIерагIара культура Дворец. 16.00. Кердача литература обзор. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. Локх «Голубой экспресс» яхача вокально - инструментальни ансамбло.

«Красный Молот» завода культура ЦIа. 10.00 Фотостуде занятиш. 17.00. Iалам лорадара университета занятиш. 17.45. «Парте планаш — халкъа къулба»

Просвещене болхлой ЦIа. 18.00. Парижски коммуна Денна хетаяь беседа.

Пролетбата цIерагIча культура ЦIа. 17.00. «Орбита» яха кинолекторий. Документальни фильмаш хьокхар. 17.00. Къаьнача романсий сайре.

14 март.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 9.30. «Заманхо» яха бераштен кхелетараштен дола кинотеатр. 14.00. Журналийи книжкайи выставкера беседа. 16.00. Заводской района къахьегамхошта лаьрхIа юридически консультаци лу адвоката Л. Волкова. 16.00. Халкъа судахой харжара агитпункт. 18.30. «Глобус» яха кинолекторий. Iилма - популярни фильмаш хьокхар. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. Локх «Интер» яхача вокально - инструментальни ансамбло. 19.15. ШозлагIа фильмаш хьокха кинотеатр.

Химикий культура Дворец. 9.00. Шахматни турнир. 11.00. Фаьлгий дунен тIа кинонкъ бар. 12.00. Спортивни яхьаш. 18.00. «Тха кIира» яха радиожурнал. «Кепайоазон оагIош тIа гIолла.» 19.00. Эстрадни иллен музыкан сайре.

Н. К. Крупскайя цIерагIара культура Дворец. 12.00. Берий ловзараш дерий уголок. 12.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. 14.00. Художественни лента студе заняти. 17.00. В. И. Ленина цIерагIара культура Дворецa художественни самодеятельноста коллектива выступлени.

Просвещене болхлой ЦIа. 15.00. Дешархошта лаьрхIа кинолекторий. С. М. Киров ваь 90 шу дизара «Ленински школа бIухо» яха беседа. Хроникально - документальни фильмаш хьокхар.

Пролетбата цIерагIара культура ЦIа. 14.00. Иллейи халхарийи ансамбла йийлла занятиш. 12.00. Кагирхой салаIара сайре.

«НАДЕЖДА»

Иштта цIи йолаш я Назранерча № 9 йолча музыкальни школе вIашагIъелла керда вокально - инструментальни ансамбль. Ансамбле дакъа лоацараш ерригаш а музыкальни школе деша ягIа йиIигаш я.

Электрогитара локхар — Шадыжева Зарета, фортепиано — Мальсагова Хьади, ионика — Трифонова Ольга, ударник — Барханоева Ляна.

Ансамбль вIашагIъеллараш ба музыкальни школа хьехархой Ф. М. Шадыжеван Ю. Н. Кригери.

Хьалхара выступлени Грозненча республикански пионерий Дворецe ергья ансамбло. Теша безам ба «Надеждас» сакъердамеча программаца, лакхача говзалца вай укх гаргарча хана гIаддугаргхиларах.

СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆

КIАЛТОХАРГАХ ЛАТАР

Ишимбай городе чакхдаьннад кIалтохаргах леташ «Трудовые резервы» обществашта юкъе Российски Федераце хьалхе яккхара къовсамаш.

Цига турнира чемпион хилар вай мехкахо Мукуев Нурид, шоллагIа моттигаш яьхар Яндиев Махьмада, Хасуханов Iамарбека, Багазаев Абубакара.

«ДикагIйолча техниках» яха совгIат Н. Мукуевна делар.

Вай команда тренер ва СССР-а спорта мастер Хаблиев Iумар.

* * *

Кемерове чакхъяьннача кIалтохаргах леташ «Спартак» обществa Российски Совета хьалхле яккхара турнире дакъа лоацаш 19 команда яр. Цига чемпионаш хилар вай республикера Умаев Макаши Тангиев Махьмади. ШоллагIа моттигаш яьхар Несерхоев Iабдулласи Закриев Махьмадеи.

Командни зачете вай команда спортсменаша кхоалагIа моттиг яьккхар.

Вай команда кийчъяьр ва СССР-а спорта мастер Дахкильгов Мухьмад.

●

КРОСС

Грозне чакхдьннай бIаьстан хьалхара республикански кросс. БархI километр дистанце хьалхара моттиг яьккхар «Труд» общества вижало А. Шамсутдинова. мехкараштa юкъе (дистанци — 2 километр) — Тариева Татьянас.

I. АЛИЕВ.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

13 март

I ПРОГРАММА

9.00 — Керададараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Мишта бул фаьлг». 10.00 — «Шоана, дай-ноаной». 10.30 — «Цхьан микрорайоне» яхача Анчарова телевизионни спектакла 3-гIа сери. 11.35— «Iуйранара почта» яха музыкальни программа. 12.05 — «Музеешкеи выставочни залашкеи гIолла». «Сийле къахьегама», яха ерригеюзни художественни выставка. КПСС 25-ча съезда хетаяь Центральни выставочни залера передача. 12.35 — «Iалам а саг а». 13.05— Музыкальни календарь. 13.25 «ДикагIа дола товараш — дукхагIа». 14.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. ЦСКА — Химик (Воскресенск). В. И. Ленина цIерагIча центральни стадиона спорта Дворецера передача. 16.15 — «УнахцIеню» почтан программа. 16.45—«Эрсий ашараш массанахьа йовз». Концерт. Ленинградера передача. 17.15 —«Дунен халкъашта юкъерча темаех. «Правда» газета политически обозревателa А. Жукова беседа. 18.00 — КПСС 25-ча съезда решенеш — вахаре! Экрана тIа ва къахьегама саг. 18.30 — «Зорька» (гIалгIай меттала). 19.00 — «Очевидное - невероятное» яха передача, 20.00—«КIай ча» — телефильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Довзол дехьарча артистий эстрада» 22.25 — «Спортивни гимнастиках йола СССР чемпионат. Тбилисера передача.

II ПРОГРАММА

14.00 — Документальни фильмай кинозал. 14.55 — «Молчание доктора Ивенса» яха художественни фильм. 16.15 — Атеистически темаех. «КъорIана Iилмо ю критика» (гIалгIай меттала). 16.30 — Телефильм. 17.00 — Концерт. 17.30— «Ленинах дола дош» — телефильм. 18.00 — Керададараш. 18.15 — Мультфильмай программа.

14 март

I ПРОГРАММА

9.00 — Керададараш. 9.10 — «ДIаотта зарядка!» 9.30 — Будильник». 10.00 — «ГIулакх ду Советски Союза!». 11.00 — Бераштa — фильм. «Боби пиллен» яха художественни фильм. 12.05 — Концерт. 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — «Музыкальни киоск». 14.05—«ДIаоал Смеляков Ярослава». 14.50 — «Овод» яха художественни фильм. 16.30 — «Телезрителаша хаттараш ду, критика ю, хьехамаш ду», 39-гIа выпуск.

17.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама. 17.30 Мультфильмай программа. 18.00 — КПСС 25 ча съезда хетадаь спортивни цIей. 20.00 — «Кинонийкъбархой клуб». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Симфонически йоккхача оркестра сахьат». Передача дIахьу Доброхотова Ольгас. 22.30 — Сборни командай СССР—ГДР нек дара йола чемпионат. Таллинера передача.

II ПРОГРАММА

16.30 — Музыкальни программа. 17.00 — «Поцелуй Чаниты» яха художественни фильм. 18.20 — Социалистически яхье хьалха латтараштa хетадаь концерт.

РАДИО

13 март

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 13.00 — «Лоамийн легендайи мехка» яха В. Виноградова очерк (эрсий меттала). 13.40 — «Хала къовсам» яха А. Бокова дувцар (гIалгIай меттала). 14.00 — «Кавказа Iуйре» радиожурнал. 18.30 — Концерт (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, наг - нагахьа лаьгIо лоа а делхаш, къилбаседамалхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 4 градус шелалгара 1 градус йIовхалга кхоачаш, Грозне 0 градусагара 2 градус йIовхалга кхоачаш хилеи тарлу. Кхоанеи ломмеи кхаьла а йолаш, юкъ - юкъе екха а сехаш кхоана наг нагахьа лаьгIо лоа а делхаш, цхьацца йолча моттигашка дохк а доаллаш, къулба - малхбоалехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсашка 5—10 градус шелал йолаш деношка 3 градус шелалгара 2 градус йIовхалга кхоачаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

КХАЛСАГ—КЪАХЬЕГАМХО, КХАЛСАГ—НАНА

Вай мехка берригача болхлоех, колхозхоех, гIулакхерча нахах ахаш совгIа бараш кхалнах ба. Халкъа боахама цхьацадолча доакъошка 60—80 процентага кхоачаш ба уж.

Цу цхьан ханна советски кхалсаг Къахьегача коллектива члени общественни вахара хьинаре доакъашхой хинна ца Iеш, кхувш доагIача ноахала унахцIеной кхетами шийх тийша долаш йола нана а я. Цунга творчески къахьегам наьна декхарашца цхьана дика тарде йиш хилийтара ца хилча даргдоаца хьалаш вIаштIехьдоахилга боккха халкъбоахамен социальни лоархIам болаш декхар да.

ДIаяхача пятилетке из декхар кхоачаш миштa даьд аьнна АПН корреспондента шийга даьча хаттара жоп лу РСФСР Министрий Совета председатела заместитела Лидия Павловна Лыковас.

— ДIадахача пхе шера керда фу хиннад наьнеи берен унахцIено лораяра даькъе?

— 1973 шера декабре денз СССР Министрий Совета сопамга хьежжа берагIа хилларахи бер дарахи шоай диззача алапе боараме пособи ийде болабеннаб кхалнах балха стаж тоъацари профсоюза членаш бацари аьнна. Паччахьалкхен кIезига ахча хьожаче дийзадац цу гIулакха. БерагIа хиларахи бераш дарахи телача пособешка алхха 1974 шера дIадахийта ахча миллиард сомал тIехдаьлар.

Кхы тайпа лоархIаме хувцам а баьб пятилетко. ХIанз бер цамогаш хилча, бера Iуналъ дара хьалхагIа санна кхо ди ха йолаш а ца телаш, 7—10 денга кхаччалца больнични лист тел нанна. Иштта кIезига Iалашбаьча дезалий бархI шерага кхаччалца ха яьннача бераштa хIара бетта-бетта пособеш тела а оттадаьд.

Цу дерригача гIулакхашка паччахьалкхено кхы тIа а дIадохийта ахча шера кхо миллиарди ах миллиарди сом хул. Шерагара шу массаза доал дукхагIа хул деша даха ха йоацача берий учрежденеш. ИйслагIча пятилетка диъ шера хьалъяьй 10 эзар совгIа детсадаши ясleши (алхха цхьан бера «моттиг» хьалъярга 1260 сом дода паччахьалкхен). Цига бераш леладар дукха хIама ца эшаш мах боацаш да. ВIаши нийсъел оаш цифраш: яслешка-садашка бер леладерга паччахьалкхен хIара шера 378 сом дода, хIаьта даьн наьнен 93 сом мара додац.

ХIанз деша даха ха йоацача берий учрежденешка 11,5 миллион бер кхеду. ХIаьта цу тайпара учрежденеш хIанз укх сахьата кхоачам болаш яц. Цудухьа СССР-е Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха шу белгалдаккхара йолча Комиссе предложени еннай паччахьалкхен капиталовложеней чотах иттлагIча пятилетке 2,5—2,8 миллион моттиг йола детсадаши ясleши хьалъе. Правительства дIатIайийцай из предложени.

— Пхе шера вай мехка дика лакхбеннаб къахьегамах тела мах. Къахьегача кхалнаьха малагIча категорешта хиннаб из дукхагIча даькъе?

— Хьехархой, лорий (хIара виъ лорах кхоъ кхалсаг я, хIаьта хьехархошта юкъе 71 процент ба уж), деша даха ха йоацача берий учрежденешкарча воспитателий (цига а уж ба дукхха а дукхагIа бараш) алапи 1972 шера сентябре денз 20—30 процент лакхденнад.

— Кхалсаг — цIен нана, цудухьа, бакъдар аьлча, дезала бюджет йоккхагIа хилар, цуна дукхагIа (лов. Мел йоккха хиннай из укх тIеххьарча пхе шера?

— Ши хIама да укхаза белгалдаккхача мегаргдолаш. Болхлойн гIулакхерча наьхен бетта юкъера алапи пхе шера 20 процент дукхагIа а хиина соахка 146 сомага дIакхаьчар. Цхьабакъда алапех лаьтта Iаш дезала ерриг бюджет. Бетта-бетта общественни потреблене фондашкара а «хIамилг» кхоач мехкарча хIара сагага. Из да паччахьалкхено е предприяте ший бюджетера социальни, культурни гIулакхашта тела ахчен льготаши.

Пхе шера вай мехка общественни потреблене фондаш 40 процент йоккхагIа а хинна, 1975 шера 90 миллиард сомага дIакхаьчар.

Дицдалийта дезац, 20 шера болх баь стаж хилча кхалсаг къоаналла 55 шу даьлча (маIача сагал пхи шу хьалха) пенсе тIа йодаш хилар.

— Кхалнаьха цIагIара къахьегам аттача баккхара даь фуд?

— Даьча социологически тохкамаша деча тешалагIа, доллача хIамаица кхоачам болаш хьалдаьча кердача цIеношка цкъаи вхаззеи кIезигдлу цIагIара къахьегам. Укхаза аьттув боал кхалнаьха а маIача наьха а: пхе шера керда квартираш дIайийцай е шоай чуIача моттигий хьалаш тоадаьд 56 миллион гаргга сага. Коммунальни гIулакхаш дарга бода мах а тIехьа лаьрхIача чуIеча моттигига дезала дода ахча цун бюджета йиъ процентал тIехь дац.

Советски сага хьал-торо лакхъяларца шерра-шера дукхагIа хул «цIагIара цивилизаци» — аз ювцар холодильник, барзкъаш дутта машин, электропылесос, кхыяраш я. Уж — «цIен ноаной гIончий»— хьаяра темпаш дIахо тIа-тIа дукхагIа лакхлу. ЛоархIаме да цхьаькха а: маIача наха хьалхарчул дуккха а дукхагIа новкъостал ду хIанз кхалнаха цIагIара боахам лелабе а бераш кхеде а.

Бытовой гIулакхаш деча предприятешa хIанз 600 совгIача тайпара гIулакх ду. Городашка ийслагIча пятилетка диъ шера 1,4-ззеи юрташка 1,7-ззеи дукхагIа даьд уж. Бытовой хьалаш тоадара процесс дIахо а шерра яьржа дIагIоргья.

— ХIанз тIеххьара хаттар: иттлагIча пятилетко фу лургда нанна, къахьегамхочоа, цIен нанна?

— Балха болча кхалнаха цхьадолча даькъе мах телаш кхы а отпуск хургья бера шу даллалца цуша Iунал дара. Бахача наха бытовой гIулакхаш дара объем 1,5-зза лакхлургья. 1980 шерале 50 миллион совгIча саго шоай чуIеча моттигий хьалаш тоадергда.

Цхьаькха а: болхлойн гIулакхерча наьхен юкъера алапи дукхагIа хиларца дуззаденна дика хIама IотIакхетаргья хIара дезала бюджета.

Наталья САРАФАНОВА,
АПН корреспондент.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Маяковского, 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий». Заказ № 1952.